

книгата на Неемия

[Непосредствено преди коментара за Ездра се появява комбинирано въведение към Ездра и Неемия.]

ГЛАВА 1

1 Неемия, разбирайки чрез Ананий нещастieto на Йерусалим, скърби, пости и се моли. 5 Неговата молитва.

1. Думите. Евр. *debarim*, буквално „думи“, но също и в смисъла на „история“ или „мемоари“ (вижте Йеремиа 1:1; Амос 1:1) и е използван по този начин тук.

Неемия. Значението на името Неемия е „Яхве е утешил“. Поне двама други мъже от периода след изгнанието са носили това име (виж Ездра 2:2; Неемия 3:16; Неемия 7:7).

Нито един от тези мъже не може да бъде Неемия, виночерпецът на Артаксеркс, защото един от тях е живял по времето на Зоровавел, век по-рано, а съвременникът на Неемия е син на Азбук, „владетел на половината от Бет-Цур“, докато авторът на книгата е син на Ахалия, управител на Юдея.

Месец Кислев. От твърдението в гл. 2:1 е очевидно, че се има предвид 20-тата година от управлението на цар Артаксеркс. За идентифицирането на този цар с Артаксеркс I вижте Допълнителна бележка 2 към гл. 2. В 20-тата година на Артаксеркс I месец Кислев, деветият месец (виж том II, стр. 116), е бил от 5 декември 445 г. до 3 януари 444 г. пр.н.е. (виж стр. 108).

Дворецът Суза. Суза, известен в древните записи под същото име, макар и наричан Суза от гърците, е бил старата столица на Елам. Разположен на река Керха, на около 161 км северно от началото на Персийския залив, той е бил една от няколко персийски столици. Други столици са били Вавилон, Екбатана и Персеполис. Суза е била предимно зимна столица, поради неприятно горещите си лета. Някои смятат, че Суза е била мястото на някои от дейностите на Даниил (виж Дан. 8:2) и на събитията, описани в книгата Естир (виж Естир 1:2). Френски експедиции периодически разкопават древния град от 1884 г. насам (виж върху Естир 1:5).

2. Един от моите братя. Еврейската дума, преведена като „братя“, често се използва за по-далечни роднини, отколкото за кръвни братя (вижте 1 Лет. 2:7). Ананий обаче изглежда вероятно да е бил действителният брат на Неемия, от подобното споменаване на него в гл. 7:2.

Попитал ги. Пристигането на Ханани и други евреи от родината изглежда е това е първият контакт, който Неемия успява да осъществи с завърналите се изгнаници в Юдея от началото на военните действия между Артаксеркс и Мегабиз, сатрапът на провинцията, наречена „Отвъд реката“, от която Юдея е част (вижте Ездра 4:10).

По време на бунта на Мегабиз, до Неемия изглежда са достигали много малко достоверни новини от Юдея, въпреки че е възможно да е чувал слухове за самарянска атака срещу Йерусалим и разрушаването от тях на част от наскоро възстановената градска стена. В такъв случай Неемия би бил нетърпелив за допълнителни новини. Те дошли с пристигането на собствения му брат и други евреи с разкази на очевидци за събития, които вероятно са се случили по време на прекъсването на комуникациите между Персия и Юдея. Вижте стр. 350.

3. Йерусалимската стена. Някои коментатори смятат, че забележките на Ананий се отнасят до разрушението на града от войските на Навуходоносор през 586 г. пр.н.е. Но това едва ли би било новина за Неемия, освен ако не се предположи, че Ананий и неговите спътници са съобщили само, че все още нищо не е направено по отношение на възстановяването на стената. Като се има предвид шокът, причинен от доклада на Ханани (ст. 4–11), описаните събития

сигурно е било скорошно. Думите на Ханани не означават непременно, че цялата стена е била разрушена и всички порти са били изгорени с огън.

Че само части от стената и някои от портите са били засегнати, става ясно от последващото описание на строежа на стената, намерено в Неемия 3. Някои части от стената са били просто ремонтирани (гл. 3:4, 5), докато други са били „построени“ (гл. 3:2). По подобен начин някои порти е трябвало да бъдат построени изцяло наново (гл. 3:1, 3), докато други са се нуждаели само от ремонт (гл. 3:6). Че е имало само частично разрушение, може да се заключи и от времето – 52 дни – в което Неемия успява да завърши възстановяването на цялата градска стена (гл. 6:15). За толкова кратко време би било почти невъзможно дори при най-благоприятни обстоятелства да се възстанови цялата стена, включително многобройните ѝ порти, ако тя беше в състоянието, в което Навуходоносор я е оставил. Бързото възстановяване се дължи не само на големия ентузиазъм както на водачите, така и на народа, но и на несъмнено постигнатия напредък при Ездра и други, преди самаряните да разрушат част от нея.

4. Седнах и заплаках. Неемия беше дълбоко шокиран, когато научи за тежкото положение на своите сънародници и унижението, което бяха преживели. Дори и да имаше частично знание за събитията в провинция Юдея, реалността очевидно надминаваше най-големите му страхове и го караше да плаче.

Постили. По време на пленничеството постенето станало обичайна практика сред евреите (виж Зах. 7:3–7). Тържествени пости са били въведени на годишнините от превземането на Йерусалим, опожаряването на Храма и убийството на Годолия (Зах. 8:19). Постенето е заемало видно място и в личните молитви. Даниил (Дан. 9:3; 10:3), Естир (Естир 4:16), Ездра (Ездра 10:6) и Неемия са споменати като постили (вижте върху Ездра 10:6).

5. И каза. Началото на молитвата на Неемия е толкова близко до мислите и думите от молитвата на Даниил (Дан. 9:4), че е вероятно той да е имал думите на последната пред себе си. Ако е така, Неемия е бил запознат с писанията на Даниил и се е възхищавал на техния тон и дух. Тук думите му се различават от тези на Даниил само по заместването на „Йехова“, „Яхве“, с „Господ“, „Адонай“, и добавянето на любимия му израз „Бог на небето“.

7. Не съм спазил. Постановленията на закона често се обобщават под трите термина, използвани тук (Второзаконие 5:31; 6:1; 11:1; и др.).

8. Ако прегрешите. Това не е цитат от конкретен пасаж в Петокнижието, а препратка към общия смисъл на различни пасаж, като например Лев. 26:27–45; Втор. 30:1–5. Библейските писатели обикновено се позовават на по-ранни вдъхновени писания по този начин, цитирайки мисълта, а не точните думи (вж. върху Ездра 9:11; Мат. 2:23).

10. Ти си изкупил. Това вероятно се отнася до избавлението от Египет „с мощна ръка и с простряна мишца“ (Втор. 9:29; 26:8; и др.) и, по-скоро, от вавилонския плен.

11. Този ден. Тази фраза вероятно не означава нищо повече от „по този повод“ и не бива да се използва като доказателство, че тук Неемия говори за молитвата, която е произнесъл в деня на срещата си с царя (виж гл. 2).

Този човек. Тоест, цар Артаксеркс, досега споменат по име, но въпреки това винаги в съзнанието на молителя. Неемия осъзна, че укорът от Йерусалим може да бъде премахнат само чрез царска намеса и беше убеден, че ще трябва сам да отиде в Йерусалим, за да промени преобладаващата ситуация.

Аз бях виночерпецът на царя. Буквално „аз бях виночерпец на царя“, не единствен виночерпец, а един от няколко. Той споменава този факт тук, отчасти за да обясни на читателя значението на „този човек“, а отчасти защото именно неговият пост му е дал достъп до Артаксеркс. Неемия е един от многото примери за изгнани евреи, достигнали влиятелни позиции и работещи в интерес на своя народ. Тъй като виночерпците са имали контакт с обитателите на царския харем (виж гл. 2:6), повечето от тях са били евнуси. Възможно е Неемия да е бил евнух. Някои ръкописи на LXX предават евр. *mashqeh*, „виночерпец“, като *eupouchos*, „евнух“, а не *oinochoos*, „виночерпец“.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–11 РК 628–630

1, 2 РК 628

4, 5, 9 РК 629

11 РК 628, 630

ГЛАВА 2

- 1 Артаксеркс, разбирайки причината за скръбта на Неемия, го изпраща с писма и поръчение в Йерусалим. 9 Неемия, за огорчение на враговете, идва в Йерусалим.
12 Той тайно наблюдава руините на стените. 17 Той подбужда юдеите да строят въпреки враговете.

1. Месец Нисан. Нисан в 20-та година на Артаксеркс I започва на 2 април 444 г. пр.н.е. според таблицата на страница 108. Този текст, взет заедно с гл. 1:1, показва, че Неемия е изчислил годините на царуване на персийски цар според еврейския граждански календар, който е започвал през есента (виж стр. 102, 103; също том II, стр. 110, 116).

Може да изглежда странно, че Неемия е чакал три или четири месеца след като е получил доклада от Йерусалим, преди да се обърне към царя с молбата си. Няколко причини може да са били причина за това забавяне. От една страна, царят може да е отсъствал от столицата си. Но дори когато царят е бил там, неговият капризен характер (вижте Допълнителна бележка върху Ездра 4) може да е направил да изглежда желателно да се изчака подходящ момент за представяне на молбата пред него. През цялото това време Неемия се е опитвал да скрие истинските си чувства, тъй като се е очаквало да бъде весел в присъствието на царя си.

Цар Артаксеркс. Че Артаксеркс, споменат в книгата на Неемия, е първият персийски цар, носещ това име, и същият цар, под чието ръководство Ездра се завръща в Йерусалим, може да се докаже от доказателствата от еврейските папируси от Елефантина (вижте Допълнителна бележка 2 в края на главата).

2. Защо е тъжно лицето ти? Този мил въпрос, отправен от великия цар към неговия Смиреният слуга е най-доброто му основание да получи по-благоприятна преценка, отколкото обикновено е получавал от историците. В историята той е известен като слаб владетел, който често е компрометирал царското достойнство, като е сключвал споразумения с непокорни поданици, и също толкова лесно е опозорявал това достойнство, като е нарушавал вярата на мъжете, след като са били под негова власт. Въпреки че е бил слаб цар, той е бил добросъщелен и нежен понякога. Малко персийски монарси биха се интересували достатъчно от личните си придружители, за да забележат дали са тъжни или не; още по-малко биха проявили съчувствие. Докато един Ксеркс би могъл да нареди незабавна екзекуция, Артаксеркс изпитвал състрадание и бил готов да облекчи мъката на слугата си.

Силно уплашен. Въпреки милите и състрадателни думи на царя, Неемия усети опасност. Той изглеждаше тъжен в присъствието на царя и освен това се канеше да поиска разрешение да напусне двора. И двете противоречат на основното предположение на персийския дворцов живот, че да се грееш в светлината на царското лице е върхът на...

щастие. Дали кралят ще бъде недоволен, ще откаже ли молбата, ще го уволни ли от поста му и ще го хвърли в затвора; или ще прости очевидната грубост и ще удовлетвори молбата?

3. Да живее царят довека. Често срещана форма на ориенталско обръщение към цар (1 Царе 1:31; Дан. 2:4; 3:9; и др.).

Мястото на гробниците на бащите ми. Това твърдение предполага, че семейството на Неемия е живяло в Йерусалим. Подобно на други древни народи, персите са имали голямо уважение към гробниците и не са одобрявали тяхното оскверняване. Неемия мъдро претегля думите си, за да спечели съчувствието на Артаксеркс за молбата си относно града, където са били погребани предците му.

4. Молих се. Неемия беше човек на молитвата. Във всяка опасност, във всяка трудност, все още във всяка криза, молитви се издигаха от устните му (гл. 4:4, 9; 5:19; 6:14; 13:14; и др.). Понякога, както сега, молитвата му беше отправена тихо, в мимолетен миг.

6. Царицата. Според древните историци жените често са играли важна роля в решенията, вземани от царя. За Ксеркс се разказва, че е бил играчка в ръцете на съпругите си и че любовните приключения и интригите в харема са го интересували повече от политиката и администрацията. Дарий II е бил напълно управляван от своята коварна и жестока съпруга Парисатида, която е била едновременно и негова сестра и за която се казва, че се е отличавала с жаждата си за власт.

Еврейската дума „шегал“ обикновено се превежда като „царица“, тук и в Пс. 45:9, единствената на друго място, където се използва в Стария завет. Произлиза от корена shagal, „да изнасилвам“, „да имам полов акт“ и означава „наложница“, както LXX го е превел правилно в Неемия 2:6. Дискусията, описана тук, се е състояла в присъствието на царицата. Неемия вероятно е решил, че това е благоприятна възможност да отправи молбата си – може би с подчертаната подкрепа на една от наложниците на Артаксеркс, която може да е била благосклонно настроена към Неемия.

Определих му време. Не е посочено колко време е поискал Неемия, но изглежда вероятно това да не е надвишавало две или три години, което би било достатъчно, за да се извърши пътуването и да се завърши работата. От гл. 5:14 става ясно, че Неемия е отсъствал от двора 12 години, вероятно много по-дълго, отколкото първоначално е планирал. Възможно е от време на време да е получавал удължаване на отпуска си. Малко вероятно е Неемия да е поискал 12-годишен отпуск, тъй като толкова дълго време вероятно не би му било дадено.

7. Писма. Важно е да се отбележи, че Неемия не е поискал писма до управителите между Суза и Северна Сирия. Той сигурно е смятал тази част от пътуването си за сравнително безопасна, тъй като не се е нуждаел от специална защита там. Враговете му обаче са живели в Самария, Амон и други провинции около Юдея, всички от които са принадлежали към сатрапията „Отвъд реката“. За пътуването си през този регион той е поискал специална защита и царски документи, разрешаващи пътуването му. Вижте Допълнителна бележка 1 в края на главата.

8. Гора. Евр. *pardes*, заемка от персийски език. На гръцки тази дума е станала *paradeisos*, от която произлиза думата „рай“. На персийски език думата обозначава царски парк, а не гора.

Неемия споменава три цели, за които е била необходима дървесина: (1) „За портите на дворецът, който принадлежеше на къщата.“ „Къщата“ несъмнено е Храмът, а „дворецът“ – крепостта в северозападния ъгъл на района на Храма. Тази крепост едновременно

командвал и защитавал Храма. Крепостта изглежда е построена между времето на Зерубавел и 444 г. пр.н.е., годината на завръщането на Неемия, и очевидно е била предшественик на крепостта Антония, построена от Ирод, според Йосиф Флавий (Древности

xv. 11. 4). Първоначално се е наричал Барис, което изглежда отразява еврейската дума *birah*, „дворец“, използвана тук от Неемия. (2) „За градската стена“, особено за портите. (3) „За дома, в който ще вляза.“ Неемия е имал предвид или старото си семейно имение, което може да е било в разруха, или ново жилище, което може да е планирал да построи.

Очевидно е предполагал, че правомощията, за които е поискал, включват назначаването му за управител на Юдея и в това си качество е планирал да построи подходяща къща.

Царят ми даде съгласието си. Фактът, че такъв непостоянен цар е удовлетворил всички молби на Неемия безрезервно, може да се обясни единствено като резултат от божествено влияние. Неемия осъзна това и отдаде слава на Бога за успеха си (вижте Ездра 8:18).

9. Дойдох при управителите. За пътуването си до Йерусалим Неемия съобщава само, че е посетил различните управители, през чиито територии е пътувал, особено в сатрапията „Отвъд реката“. По този начин той се е сблъскал с враговете на евреите, които оттогава нататък са щяли да бъдат негови смъртни врагове. Притежавайки царски пълномощни и придружен от ескорт от персийски войници, той не е изпитвал нито трудности, нито опасност по пътя.

10. Санавалат. Някои забележки, направени от Неемия (виж гл. 4:1, 2), дълго време бяха тълкувани от учените като индикация, че Санавалат е бил управител на Самария. Сега един от папирусите от Елефантина (Cowley, Aramaic Papyri, № 30), написан през 407 г. пр.н.е., определено разрешава въпроса с директно позоваване на Санавалат като „управител на Самария“. Този факт обяснява защо той е бил толкова опасен враг на Неемия. Бидейки нещо повече от обикновен гражданин и разполагайки с армия (гл. 4:2), той е бил в позиция да причини много вреда и е бил решен да осуети планове на Неемия.

Хоронитът. Неемия не разкрива официалната позиция на Санавалат и го нарича само „Хоронейците“. Дали това е направено с презрение, не е сигурно. Също така не е сигурно дали това обозначение се отнася за Санавалат като произхождащ от моавския град Хоронаим (Йеремия 48:34), който все още не е идентифициран; или като произхождащ от един от двата града Бет-Орон (Исус Навин 16:3, 5; и т.н.), сега Бет 'Ур ел-Фока и Бет 'Ур ет-

Тахта, на около 20 километра северозападно от Йерусалим по права линия, и по времето на Неемия е принадлежала на Самария. Някои коментатори предполагат, че презрението на Неемия към Санавалат може да се обясни най-добре, ако последният е произхождал от Моав и следователно дори не е бил истински самарянин.

Слуга. Евр. 'ebed, „слуга“, понякога използвано в библейски и извънбиблейски документи за обозначаване на висши държавни служители (4 Царе 24:10, 11; Плач на Йеремия 5:8). Следователно, Товия може да е бил висш служител в провинция Амон в Трансйордания. Семейството на Товия по-късно става известно като едно от най-влиятелните семейства в Трансйордания. Един от неговите потомци е притежавал замък в Амон по времето на ранните Птолемеи и е снабдявал египетския цар с онагри (диви магарета), коне и кучета. Руините на замъка му в 'Арак ел-Емир все още са видими, по средата между Йерихон и Аман, а името на Товия е издълбано в стените пред входа на пещера.

Изключително много ги наскърби. Когато Зоровавел отхвърли сътрудничеството на самаряните при възстановяването на Храма (Ездра 4:3), между двата народа се разви дух на враждебност, който продължи до разрушаването на Йерусалим от Тит. Тази вражда може да се е разпростряла и върху други съседни народи, като амонците и арабите (виж Неемия 2:19; 4:7), особено по време на реформата на Ездра (Ездра 9, 10). След като научили причините за пътуването на Неемия и осъзнали, че е дошъл, за да защити интересите на народа на Юда, те вероятно му дали да се разбере, че имат влиятелни връзки в Йерусалим (Неемия 13:4-8, 28). Това би обяснило голямата грижа и секретност, с които Неемия провел първоначалните си разследвания при пристигането си.

11. Три дни. Сравнете Ездра 8:32. Няколко дни почивка бяха необходими след дългото пътуване.

12. Станах през нощта. Дотогава Неемия не беше съобщил намерението си на никого. освен царя на Персия. Той очаквал съпротива и решил да озадачава противниците си колкото е възможно по-дълго, като крие точните си планове. Оглеждайки стената през нощта, той се надявал да избегне наблюдение. Поради тази причина взел със себе си само няколко слуги и само един кон. Нетърпелив да види със собствените си очи степента на щетите по стената и колко ремонт е необходим, той се стремял да привлече възможно най-малко внимание.

13. Портата на долината. За да разберем нощното разследване на Неемия (ст. 13-15), на различните части от стената по време на реконструкцията (гл. 3) и церемонията по освещаването (гл. 12:27-43), е необходимо описание на топографските характеристики на Йерусалим. За това вижте Допълнителна бележка върху гл. 3 и Стените на Йерусалим по времето на Неемия.

Тези, които включват западния хълм в град Йерусалим по времето на Неемия, локализируют Долинната порта близо до югозападния ъгъл на Йерусалим, срещу долината Еном. Тези, които ограничават град Неемия до двата източни хълма на Йерусалим, локализируют Долинната порта около средата на западната стена. Именно едната или другата от тези порти е била укрепена от Озия два века по-рано (2 Лет. 26:9). Най-вероятно това е била втората порта, останки от която са открити при английските разкопки през 1927 г., водеща към града от долината Тирофеон.

Драконовият кладенец. Името „Драконовият кладенец“ не се среща никъде другаде в Библията. Този кладенец обикновено се отъждествява с Ен-Рогел (Исус Навин 15:7; и др.), сега наричан Кладенецът на Йов или Кладенецът на Неемия, на кръстопътя на долините Еном и Кедрон. Това отъждествяване може да се окаже валидно само ако еврейският израз 'ел-пене, преведен като „преди“ в KJV, може да има значението „по посока на“, което по никакъв начин не е сигурно. Ако обаче този израз означава „[минаващ]“ или „отсреща“, тогава Кладенецът на Дракона трябва да е пресъхнал от времето на Неемия. Ако е така, той се е намирал или в западната част на долината Еном, или по средата на долината Тирофеон, в зависимост от това кое мнение относно размера на Йерусалим по времето на Неемия е прието.

Портата за тор. Тази порта се е намирала на 1000 кубически фута (около 1458 фута; 444,4 м) от Портата на долината (гл. 3:13). „Портата за тор“ очевидно е получила името си от факта, че боклукът на града е бил пренасян през тази порта към долината Еном.

Огледа стените. Напускайки града през Долинната порта, Неемия огледа стена отвън, за да се установи степента на щетите, нанесени на тази част от стената. Секциите от стена, ограждащи северната част на града, Неемия може да са

успял да наблюдава дискретно при приближаването си към Йерусалим, както и по време на посещенията си в Храма и при служителите, които очевидно живеели в северната част на града.

14. Портата на фонтана. Тази порта се е намирала в югоизточния ъгъл на града, срещу кладенеца Ен-Рогел, сега наричан Кладенецът на Йов или Кладенецът на Неемия.

Царският водоем. Това име не се среща никъде другаде в Библията. Не е сигурно дали Неемия говори за Силоамския водоем, който се е захранвал от извора Силоам през тунела на Езекия (вижте 4 Царе 20:20), или за Соломоновия водоем, който според Йосиф Флавий (Войни 5. 4. 2) се е намирал в долната част на долината Кедрон. Ако се има предвид Силоамският водоем, Неемия сигурно е влязъл отново в града през Портата на извора, но е срещнал толкова много отломки в тази част на града, че се е върнал, без да е успял да завърши разследването си. В случай че се има предвид Соломоновият водоем, тогава Неемия е минал покрай Портата на извора и е срещнал необичайно количество непроходими отломки в долната част на долината Кедрон.

15. Потокът. Вероятно долината Кедрон. Като се изкачил по долината, Неемия могъл видя високо над себе си разрушените стени на Йерусалим. Това вероятно е било в нощ на пълна лунна светлина. В противен случай нямаше да може да види много, защото има значително разстояние между източната стена на склона на южния хълм и коритото на долината Кедрон, в която е яздил.

Върна се обратно. Не е известно колко далеч Неемия е стигнал на север по долината Кедрон. Неговият оглед на стената вероятно не е включвал частта ѝ на изток от Храма. Възможно е той вече да е знаел мащаба на щетите там от предишни посещения в района на Храма. Връщайки се обратно по стъпките си чак до Портата на долината, Неемия и малкото му спътници (ст. 12) отново влязоха в града незабелязано.

16. Управниците. При пристигането си в Йерусалим Неемия не намерил нито един човек, упражняващ власт, а няколко души, наречени „управители“ и „благородници“. Разликата между тези два класа не е ясна. Първите може да са се състояли от назначени служители, а вторите - от глави на семейства.

Останалите. Или управители на града, които не са включени в „управители“ и „благородници“, или мъже, които преди това са се занимавали с възстановяването на стената.

17. Тогава казах аз. Неемия не чака дълго, преди да предприеме действия. На следващия ден След нощния му оглед на стените, представителен орган на селските и градските старейшини се събра, за да чуе доклада му. В обръщението си той им напомни за позорното положение на нещата в нацията, разказа за божествената помощ, която е получил в отношенията си с краля, и изложи обхвата на неговата власт. Речта му имаше желания ефект и доведе до ентузиасирана и очевидно единодушна резолюция „да се изправи и да гради“.

19. Санавалат. За Санавалат и Товия вижте ст. 10.

Гешем арабинът. Когато станало очевидно, че Санавалат е управител на Самария (виж на ст. 10), а Товия може би управител на Амон или поне влиятелен водач на този народ, било изказано предположение, че Гешем (или Гашму; виж гл. 6:6) може да е заемал подобна позиция в персийската провинция Арабия. Последната очевидно включвала Едом, тъй като Едом никога не е споменат от Неемия. Това предположение се потвърждава от неотдавнашното откритие на надписи, направени от лихианите, които изместили едомците през 5 век пр.н.е., в които Гешем е споменат като управител на Дедан.

Присмях ни се. Или като изпратиха пратеници, както направи Сенахирим (4 Царе 18:17-35), или чрез официално писмено съобщение.

20. Тогава отговорих аз. Заслужава да се отбележи, че Неемия не обърна внимание на сериозността обвинението, повдигнато срещу него, че е замислил бунт. Той не споменава нито кралското разрешение, което е притежавал, а по-скоро оставя враговете си да предполагат, че е действал по собствена инициатива. Със сигурност е имал своите причини да изпрати на противниците си този отговор.

Богът на небето. Неемия, дълбоко религиозен човек, знаеше как да разчита на Бога. Вместо да посочи царски указ, той се позова на най-висшата възможна власт, като този, от когото е дошло разрешението. Сравнете отговора на Зоровавел към Татнай: „Ние сме слуги на Бога на небето и земята и строим дома“ (Ездра 5:11).

Нямате дял. Точно както претенцията на самаряните за правото да се намесват в юдейските дела беше отхвърлена, когато те дойдоха да предложат помощта си (Ездра 4:2, 3), така и сега, когато намесата им придоби враждебен характер, тя беше още по-яроствно и възмутено отхвърлена. Казаха им, че случилото се в Йерусалим не е тяхна работа и че те дори нямат място в паметта на жителите. Неемия ясно заявил, че не очаква намеса от тяхна страна и че трябва да се грижат за делата на собствените си общности, а не да безпокоят поклонниците на истинския Бог. Досега Неемия избягвал съпротивата, като криел планове си, но щом се появила, той я посрещнал смело.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ ПО ГЛАВА 2

Забележка 1

Група арамейски документи, публикувани през 1954 г. (вижте дискусията на стр. 80), включват един, който може да се сравни с официален паспорт. Той е съставен от Аршам, сатрапът на Египет, който е бил в Суза или Вавилон по време на писането, за употреба от някои от неговите хора, пътуващи до Египет по служебни дела. Този документ несъмнено е подобен на този, който Неемия е получил от царя, и следователно е важен за разбирането му.

Въпреки че документът не е датиран, той принадлежи към времето на Неемия, защото Аршам, съвременник на Неемия, е бил сатрап на Египет в продължение на много години през втората половина на 5 век пр.н.е.

Документът е адресиран до редица служители, отговарящи за градове или провинции по пътя между Персия и Египет, които са били помолени да доставят провизии на притежателите на това разрешително за пътуване. От споменатите градове са известни само местоположенията на Арбел, днешен Ербил в Северен Ирак, и Дамаск в Сирия.

Тъй като този документ илюстрира вида разрешение, което Неемия е получил от Артаксеркс за пътуването си до Юдея, тук е представен пълен превод (виж GR Драйвър, Арамейски документи от пети век пр.н.е. [1954], стр. 20):

1. От Аршам до Мардук, офицерът, който е в А[.]кад, Набу-дала, офицерът, който е в Лаир, Затухай, офицерът, който е [в] Арзухин, Апастабар, офицерът, който е в Арбел, Хала и Матилабаши (и) Багапат, офицер(ите)

2. които са в Салам, Прадапарна и Гузан, служителите, които са в Дамаск. И ето сега! един на име Нехтихур, [моят] служител, отива в Египет. Давате ли [му] (като) провизии от моето имущество във вашите области?

3. всеки ден две мерки бяло брашно, три мерки нискокачествено (?) брашно, две мерки вино или бира и една овца, а за слугите му, 10 мъже,

4. по една мярка брашно дневно за всеки, (и) сено според (боя) на конете му; и дай провизии за двама киликийци (и) един занаятчия, и за тримата ми слуги, които отиват с него в Египет, за всеки и

5. всеки човек давайте по една мярка брашно на ден и им давайте тези провизии, на всеки ваш служител на свой ред, според етапа на пътуването му от провинция в провинция, докато стигне до Египет;

6. и ако той е повече от един ден на (кое и да е) едно място, не му отпускате повече провизии за тези дни. Багасару е запознат с тази заповед. Душт е писарят.

Забележка 2

Съмнението относно това кой Артаксеркс е персийският монарх от книгата Неемия е... почти напълно изчезнали след откриването на папирите от Елефантина. Доказателствата, съдържащи се в някои от тези папируси, на практика потвърждават факта, че Неемия е заемал поста си на управител на Юдея при Артаксеркс I.

Според два папируса от Елефантина (Каули, папируси № 30 и 31), Йоханан е бил първосвещеник в Йерусалим през 410 г. пр.н.е. Той е споменат и в Неемия 12:22, 23 (виж Ездра 10:6) като син на първосвещеника Елиасив, който е заемал длъжност при Неемия (Неемия 3:1). Йосиф Флавий (Древности xi. 7. 1) обаче твърди, че Йоханан е бил внук на Елиашив, което изглежда съвпада с твърдението в Неем. 12:22, че Йодая е бил първосвещеник между Елиашив и Йоханан. Дали Йоханан е бил син или внук на Елиашив е без значение за нашия аргумент, тъй като ни интересува да открием, че според двата източника, Библията и Йосиф Флавий, първосвещеникът Елиашив от времето на Неемия е предшествовал първосвещеника Йоханан, който е заемал поста през 410 г. пр.н.е. Това изисква Неемия да бъде отреден за управлението на цар Артаксеркс I, тъй като Артаксеркс II не е започнал да царува до след времето на тези документи, които са били съвременни на сина или внука на Елиашив.

Допълнителни доказателства идват от споменаването на „Делая и Селемия, синовете на Санавалат, управител на Самария“ (Cowley, № 30, ред 29). Това показва, че Санавалат, най-заклетият враг на Неемия, все още е бил управител на провинция Самария през 407 г. пр.н.е., когато е написано писмото (виж гл. 2:10). С оглед на факта, че писмото е насочено към синовете на Санавалат, изглежда, че той трябва да е бил стар човек и да е прехвърлил управлението на тях. Времето, когато Санавалат е решавал делата самостоятелно, изглежда е било нещо от миналото и тъй като делото на Неемия очевидно е било в периода, когато Санавалат е бил активно отговорен за държавните дела в Самария, става очевидно, че единственият Артаксеркс, под чието ръководство Неемия е могъл да заема длъжност, е бил Артаксеркс I, който умира през 423 г. пр.н.е.

Малко учени през последните години са се съмнявали, че Артаксеркс от Неемия е бил Артаксеркс I.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–20PK 630–638

2 PK 630, 631

3, 4 PK 631

4 SC 103; TM 201

5 PK 632

8, 9 PK 633

10 бр. 635

11–16PK 636

17 РК 637

18–20РК 638

20 бр. по 640

ГЛАВА 3

Имената и редът на онези, които са построили стената.

1. След това Елиасив. Подходящо е първосвещеникът Елиасив да даде добър пример в този случай. По-късно той става „съюзник“ чрез брак с Товия (гл. 13:4) и е виновен за оскверняване на Храма (гл. 13:5). Според линията на първосвещениците, дадена в гл. 12:10, 11, изглежда, че Елиасив е син на Йоаким и внук на Исус, който се е завърнал от Вавилон със Зоровавел (Ездра 2:2; 3:2).

Специалната цел на тази глава изглежда е да се отдаде почит там, където се дължи – да се запишат имената на мъжете, които благородно се явиха на фронта в този важен момент, пожертваха удобството си заради дълга и по този начин се изложиха на заплаха от враждебна атака (гл. 4:18–20).

С братята си. Тоест, свещениците като цяло. Че свещениците са предприели построяването на част от източната стена, в допълнение към споменатата тук работа, е видно от стих 28.

Овчата порта. Изглежда, че тази порта е била напълно разрушена. Тя се е намирала в източния край на северната стена, която тук е маркирала границите на храмовия комплекс (вижте Стените на Йерусалим по времето на Неемия). Овчийят пазар вероятно е бил в своето квартала и даде името на портата (виж Йоан 5:2).

Те го осветиха. Изглежда това е било предварително посвещение, различно от описаното в гл. 12:27–43. След като завършиха Овчата порта и стената, простираща се на запад чак до кулата Ананеил, свещениците изпревариха общото посвещение чрез свой специален човек, като по този начин признаха свещения характер на делото във възможно най-ранен момент.

Кулата. Кулите на Меа (евр. Хамеа, буквално „стоте“) и Ананеил очевидно са принадлежали към крепостта на Храма (виж гл. 2:8). Тъй като не се споменава строителна дейност по кулите, изглежда, че са били непокътнати.

2. Мъжете от Йерихон. Частта от стената до Елиасив е била възстановена от гражданите на Йерихон. Това, че Йерихон е бил част от възстановената Юдея, е видно от Ездра 2:34.

Закхур. Изброените секции от стената изглежда са били с различна дължина, както и количеството труд, необходимо за възстановяването им. За някои секции е била отговорна делегация от цял град, докато, както в случая със Закхур, един човек или семейство е поемало отговорност за друга секция. Закхур е бил левит, който по-късно е подписал специален завет между народа и Бога (гл. 10:12).

3. Рибната порта. Тази порта вероятно е била близо до рибния пазар, където тирците са продавали рибите им (гл. 13:16). Изглежда е било разположено в средата на северната стена (виж също Неем. 12:39; 2 Лет. 33:14; Соф. 1:10).

Синовете на Хасена. Вижте Ездра 2:35.

Ключалки. Евр. *map'ulim*, преведено като „ключалки“ в KJV и „болтове“ в RSV, е с неясно значение. Предполага се, че тази дума обозначава пръти, панти или ремъци.

Решетки. Тази дума, правилно преведена като „решетки“, се среща често в Библията и обозначава напречните греди, чрез които портите могат да бъдат залостени отвътре.

4. Меремот. Член на едно от свещеническите семейства, което не е било в състояние да установи самоличността си по времето на Зоровавел (виж Ездра 2:61). Той е бил спътник на Ездра (Ездра 8:33; вж. Неемия 3:21). Сега той построява две части от стената (Неемия 3:21) и няколко месеца по-късно подписва завета (гл. 10:5).

Мешулам. Един от главните мъже, които придружавали Ездра 13 години по-рано при завръщането му от Вавилон (Ездра 8:16). Сега той поел отговорността да построи две секции от стената (Неемия 3:30) и по-късно подписал завета на Неемия като глава на племето (гл. 10:20). Въпреки че е бил лоялен поддръжник на каузата на Неемия, Неемия се оплаква, че е дал дъщеря си на син на врага, Товия (гл. 6:18).

5. Текойците. Жителите на Текоа, малък град на около 8 километра южно от Витлеем сега се нарича Теку. От Текоа произлиза „мъдрата жена“, която Йоав изпраща да повлияе на Давид да доведе Авесалом у дома (2 Царе 14:2, 3). Малкият му размер изглежда е причината да не се появява нито в градския списък на онези, които са се завърнали със Зоровавел (Ездра 2:20–35), нито в преброителния списък от Неемия 11:25–36.

Поправени. Малкобройни, текойците получиха част от стената, която се нуждаеше от ремонт, но не от цялостно възстановяване. Въпреки това, изглежда, че са били толкова изпълнени с плам, че са поели отговорността за ремонта и на втора част от стената (ст. 27).

Благородниците. Висшите класи, адирим, буквално „възвишени“, се оттеглиха от работата, както воловете отдръпват вратовете си от ярема (виж Йер. 27:11, 12). Те стояха настрана, оставяйки работата на обикновените хора. Това е първият случай на пасивно противопоставяне, записан от Неемия. По-късно в неговия доклад се откриват и други случаи.

6. Стара порта. Евр. ша'ар хайешана, което буквално означава „портата на древността“ или на английски просто „старата порта“. Въпреки че еврейската конструкция е довела до много варианти на преводи, няма нужда да се приема текстова грешка, както са направили повечето преводачи и коментатори. Някои коментатори предполагат, че думата за „град“ е изгубена и се чете „портата на стария град“. Но това предположение е също толкова неприемливо, тъй като „старата порта“ е била в част от стената, която е ограждала най-новото допълнение към града. LXX превежда йешана като собствено име, Исана. Тогава еврейският превод би гласял „портата Йешана“. Портата може да е получила името си от град Йешана, сега Бурдж ел-Исане, северозападно от Баал-Хазор, който е на около 24 километра северно от Йерусалим (2 Лет. 13:19). „Старата порта“ обикновено се отъждествява с „ъгловата порта“ от 2 Царе 14:13 и Йер. 31:38, който се е намирал в северозападния ъгъл на градската стена.

7. Гаваонитът. Гаваон сега е ej-jib, 6 мили. (9,6 км.) северозападно от Йерусалим.

Меронотецът. Местоположението на Меронот е неизвестно. Трябва да е бил близо до Гаваон и Масфа (виж 1 Летописи 27:30).

Мицпа. Вероятно мястото на Tell en-Nasbeh, 8 мили. (14,4 км.) северно от Йерусалим.

До трона на управителя. Значението на така преведения израз е неясно. Той обозначава или региона, от който са дошли строителите на тази част от стената, или обхвата на тяхната дейност по стената. Според първото тълкуване тези мъже са дошли от Гаваон, Меронот, Мицпа и чак на север до седалището на управителя на провинцията „Отвъд реката“, което би означавало, че някои изолирани евреи са дошли от резиденцията на сатрапа в Дамаск или Алепо. Според второто тълкуване „тронът на управителя“ е бил резиденцията на сатрапа, когато е дошъл

до Йерусалим по служебна работа. Ако е така, сградата трябва да е била в непосредствена близост до стената.

8. Златарите. Опитните занаятчии, като златари и фармацевти, може да не са принадлежали към признати семейни или градски единици, както другите строители, и затова са били изброени отделно.

Укрепен. Евр. 'azab, може би „да подготвя“. LXX превежда 'azab като „те си тръгнаха“, алтернативно четене, дадено и в полето на KJV. Но такъв превод на думата в този контекст би бил безсмислен, въпреки че 'azab има някакво подобно значение във всички други пасажи, където се среща. Повечето преводачи предполагат, че това е технически термин, използван в строителството. В наскоро откритите текстове на Рас Шамра често се използва думата 'adab, със значението „да правя“, „да подготвям“, „да поставям“. Тъй като в сроден семитски език буквата d може да замести еврейската z, както прави и в арамейски, няма съмнение, че 'adab от текстовете на Рас Шамра е еквивалентът на 'azab от Неемия 3:8 и че преводът на KJV е поне приблизително правилен.

Широката стена. Неизвестен топографски детайл в Йерусалим.

9. Половината от Йерусалим. Самият град изглежда не е бил така разделен; обаче територията извън стената е била считана за принадлежаща към него, както се подразбира от LXX. Тази околна територия вероятно е била разделена на две части и над всяка от тях е бил поставен владетел (виж ст. 12).

10. Срещу къщата му. Частта от стената, поправена от Йеда, се намираще пред собствената му къща, която вероятно беше в съседство със стената или близо до нея. Той естествено би проявил особен интерес към възстановяването на частта от стената, която би му осигурила защита. Същият израз или подобни изрази се срещат в стихове 23, 28–30.

11. Другата част. Буквално „втора част“. Подразбира се, че по-дългите участъци от стената са били разделени между две групи работници. Но тогава изглежда странно, че в нито един от тези случаи не се споменава първа част; споменава се само втората (виж стихове 19–21, 24, 27, 30). Въпреки това, в два от седемте случая, където се споменава втора част, строителите са посочени предварително като заети и с друга част от стената. Вероятно същото е било вярно и за останалите пет случая, въпреки че това не е видно от днешните записи.

Кулата на пещите. Или „Кулата на пещите“ (RSV). Споменава се отново в гл. 12:38 и трябва да е била на западната стена, въпреки че точното ѝ местоположение не може да бъде определено.

12. Дъщери. Повечето тълкуватели предпочитат превода „села“ (виж гл. 11:25–31, където еврейската дума е преведена по този начин). Това биха били села, над които Шалум е управлявал като глава на половината област. Някои коментатори обаче приемат буквално тълкуване, смятайки, че дъщерите на Шалум са му помагали в работата. Това мнение не може да бъде отхвърлено по етични съображения, тъй като на Изток не е необичайно жените да вършат тежка работа.

13. Портата на долината. Вижте гл. 2:13.

Заноах. Този град се намираще в близост до Бетсемеш, на около 22,4 км. югозападно от Йерусалим по права линия. Мястото сега се нарича Хирбет Зану'.

Хиляда лакътя. Важно топографско обозначение, посочващо разстоянието между Портата на долината и Портата на бунището като 1458 фута (444,4 м). Някои се съмняват, че едно

групата би могла да поправи толкова голяма част и съответно е интерпретирала думите като топографска скоба, указваща разстоянието между двете порти. Но изразът е специфичен. Вероятно някои части от стената са били по-малко повредени от други и следователно са могли лесно да бъдат поправени.

14. Порта за тор. Вижте гл. 2:13, където същите еврейски думи са преведени като „порта за тор“.

Бет-Хакерем. Обикновено се идентифицира с Айн Карим, на 7,2 км западно от Йерусалим, но напоследък с Рамот Рахел, на 3,2 км южно от Йерусалим.

15. Портата на извора. Вижте гл. 2:14.

Владетел на част от Мицпа. Тоест, на областта Мицпа, за разлика от град Мицпа (виж стих 19; виж на стих 7).

Силоам. Изписва се още Силоам (Исая 8:6) и Силоам (Йоан 9:7, 11). Имало е и град, известен като Силоам (Лука 13:4), сега Силуан, по югозападните склонове на Елеонската планина. Скалният тунел, който все още захранва Силоамския водоем от извора Гихон в долината Кедрон, е построен от Езекия (вижте 4 Царе 20:20). Именно в този канал е намерен известният надпис Силоам (вижте том II, стр. 87 за превод).

Царската градина. Тя се намирала в южната част на долината Кедрон, където Жителите на Силван сега имат свои зеленчукови градини.

Стълбите. Не са идентифицирани. Тъй като „Градът на Давид“ се е намирал на югоизточния хълм, трябва да се има предвид стълбище от горния град до околностите на Силоамския басейн в южната и най-долната част на оградения град.

16. Неемия, син на Азбук. Да не се бърка с автора на книгата на Неемия.

Бет-цур. Град, станал известен по времето на Макавеите и сега наречен Хирбет ет-Тубейка. Намира се на около 6,4 км северно от Хеврон. Американски експедиции са го разкопали през 1931 и 1957 г.

Гробниците на Давид. Тези гробници, разположени в града (Царе 2:10; 11:43; и др.), все още са били известни по времето на апостолите (Деяния 2:29), но оттогава знанието за точното им местоположение е загубено.

Басейн, който е направен. Изкуствен басейн, иначе неизвестен.

Домът на могъщите. Местоположението е неизвестно. Сигурно е бил военната щабквартира или оръжейната.

17. Кеила. Днес Хирбет Кила, на 13 километра северозападно от Хеврон. Кеила е играла важна роля в ранната история на Давид (виж 1 Царе 23:1) и се е намирала близо до филистимската граница.

19. Друг фрагмент. Вижте стих 11. Езер не е споменат преди това като поправящ каквато и да е част от стената, въпреки че „мъжете от ... Мицпа“ са изброени така (стих 7). Езер очевидно или е бил техен водач, или е заменил първоначалния водач.

Изкачването. Така въведената клауза е била разбираема от всеки съвременник на Неемия, но не е ясна за нас. Вероятно в Йерусалим е имало няколко оръжейни (виж Исая 22:8). Тази, наречена тук „оръжейната на завоя [или на ъгъла]“, очевидно е била разположена на завой в източната стена. До нея са водели или стъпала, или пътека от долината Кедрон.

20. Барух. Барух има високата чест да бъде отличен за специални похвали. Той бързо изпълни първата задача, която му беше възложена, която не се споменава в списъка на Неемия (виж стих 11), и сега се зае с втората.

Сериозно поправено. Въпреки че конструкцията на еврейския текст е трудна и преводът му е донякъде несигурен, преводът KJV изглежда е най-добрият, който може да бъде направен.

Вратата на къщата. Споменаването на „вратата“ може да предполага, че къщата на Елиасив е била твърде широка, за да служи задоволително като определящ белег. Тази забележка разкрива, че резиденцията на първосвещеника се е намирала южно от Храма, близо до източната стена.

21. Меремот. Неговата първа „част“ е спомената в стих 4. Втората „част“ не може да има е било много дълго, тъй като очевидно се е простирало само по протежение на част от къщата на първосвещеника.

22. Свещениците. Тези мъже, по-точно идентифицирани като мъже от „равнината“, евр. kikkar, трябва да са притежавали имоти в долната част на река Йордан. Kikkar обикновено се отнася до района близо до Йерихон.

23. Азария. Азария бил свещеникът, който споделял с Ездра задължението да чете и обяснява закона (гл. 8:7). Той също така бил подписал тържествения завет на Неемия (гл. 10:2). По-късно той участвал в освещаването на стената (гл. 12:33).

24. До завоя. Нито завоят, нито ъгълът, споменати тук, могат да бъдат локализирани, но един поглед към „Стените на Йерусалим в дните на Неемия“ показва, че източната стена далеч не е била по права линия, както са разкрили разкопките.

25. Висока къща. В еврейския език не е сигурно дали думата, преведена като „висока“, описва „кулата“ или „къщата“. Повечето коментатори я свързват с думата „кула“.

„Високият дом на царя“, южно от района на Храма, вероятно не е нищо друго освен старият дворец на Давид, който някога се е намирал в тази част на града, докато дворецът на Соломон е бил построен на североизточния хълм. Дворецът на Давид, подобно на този на Соломон (Йеремиа 32:2), естествено би имал свой собствен затвор. От този затвор е взета „затворническата порта“ от гл. 12:39. име.

26. В Офел. Офел изглежда е било името на северната част на източния хълм, т.е. мястото на Давидовия град, граничещ с южните граници на района на Храма. Тук са живели много от служителите на Храма, дори чак до времето на Христос.

Водната порта. Това сигурно е била порта в източната стена, която е гледала към изворът Гихон в долината Кедрон, наречен така, защото водата от извора се е пренасяла през тази порта.

Кулата, която се извисява. Това може би е кулата, чиито руини са били разкопани от английски археолози от 1923 до 1925 г., високо над Извора на Дева Мария (Гихон) в долината Кедрон.

27. Текойците. Вижте стих 5.

28. Конската порта. Мястото на Конската порта, според 2 Лет. 23:15 в сравнение с 4 Царе 11:6, не е било много отдалечено от Храма и царския дворец, докато сравнението на Неем. 3:27 и 28 показва, че тя се е намирала в близост до стената на Офел и може с право да се счита за принадлежаща към нея. Вероятно е била разположена в югоизточния ъгъл на района на Храма, по склоновете на планината Мория.

29. Садок. Вероятно глава на свещеническия ред на Имер (Ездра 2:37).

Семая. Семая, синът на Сехания, пазачът на източната порта, едва ли може да бъде отъждествяван със Семая от 1 Лет. 3:22, пряк потомък на цар Давид.

Източната порта. Вероятно храмова порта в източната стена, идентифицирана от някои с Конската порта от стих 28. Семая е споменат като пазач на източната порта, а не като неин ремонтник. Следователно е възможно портата да е била непокътната и да не се е нуждала от ремонт. Не е посочено къде е работил. Вероятно е бил един от свещениците (виж гл. 12:6).

30. Анания. Вероятно свещеникът, който е участвал в освещаването на стената (гл. 12:41).

Мешулам. Вижте стих 4.

31. Синът на златаря. Вижте стих 8.

Мястото на нетинимите. Тъй като нетинимите живеели в Офел (ст. 26), това „място“ „на нетинимите“ сигурно е била офис сграда, свързана с Храма.

Търговците. „Мястото“, посочено тук, изглежда не е било резиденцията на търговци, а склад, може би за подправки или тамян, необходими за службата в храма.

Мифкад. Евр. *miphkad*, превеждано също като „записване“ или „сума“ (2 Царе 24:9; 1 Лет. 21:5) и „заповед“ (2 Лет. 31:13). Тук изглежда е името на конкретно място в района на Храма, както в Езек. 43:21, където е преведено като „определено място“. Някои коментатори предполагат, че „портата Мифкад“ е била наречена така, защото е водила до конкретната част от района на Храма, за която говори Езекиил.

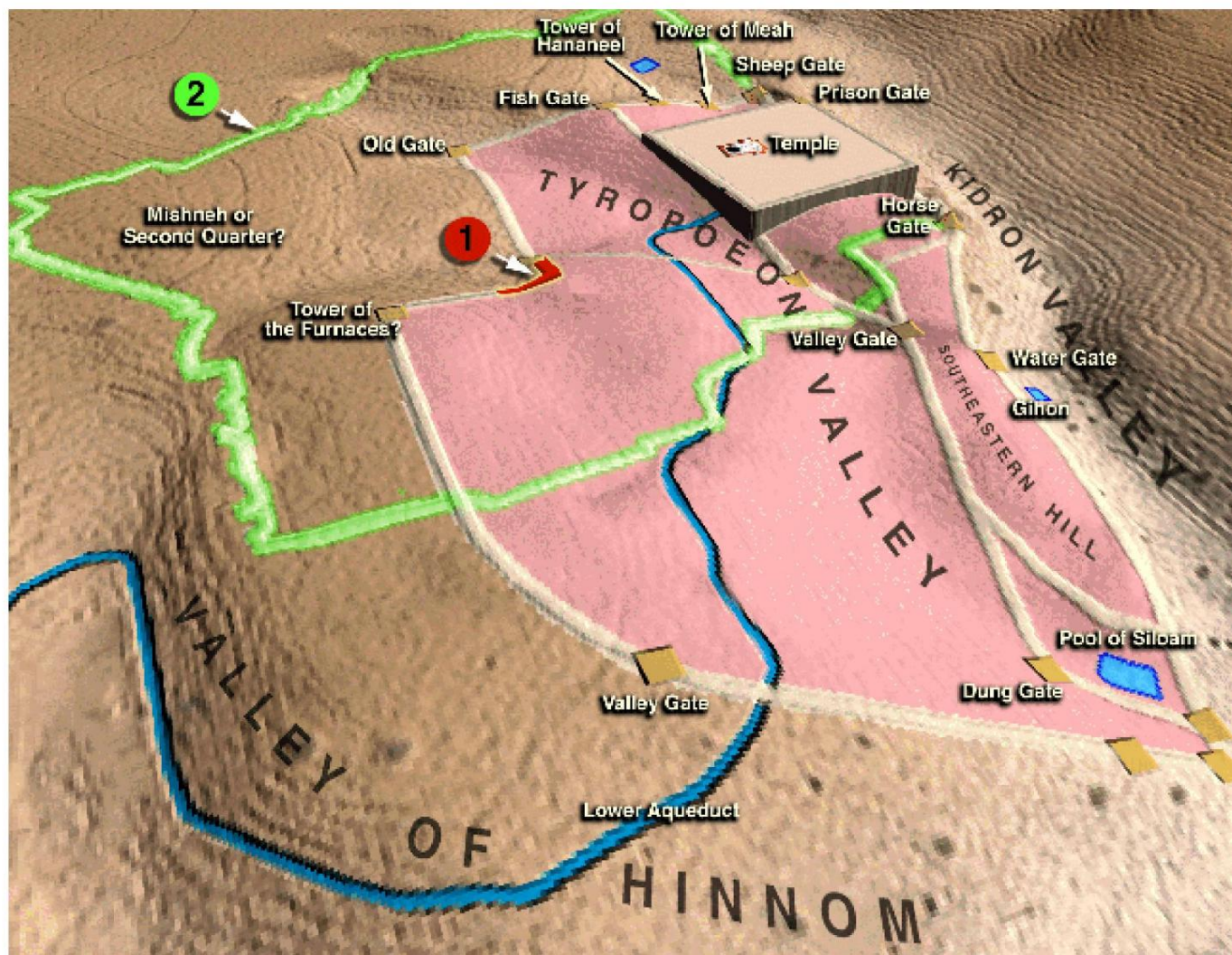
Доколкото този въпрос все още не е решен, за предпочитане е да се продължи с предаването на името на тази порта, както в KJV. Тя трябва да е била разположена в северната част на източната стена на храма и може да е била близо до сегашната „Златна порта“ на Харам аш-Шериф.

32. Овчата порта. Вижте стих 1. Обиколката на стената е завършена.

Стените на Йерусалим по времето на Неемия

¹

¹ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Не 1:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

ДОПЪЛНИТЕЛНА БЕЛЕЖКА ПО ГЛАВА 3

За да разберем напълно разказа за нощното разследване на разрушените стени от Неемия (гл. 2:13–15), описанието на строежа на стената (гл. 3) и освещаването ѝ (гл. 12:27–43), е необходимо да познаваме топографията на Йерусалим.

Стените на Йерусалим от времето на Неемия показват няколко хълма и долини в Йерусалим или в непосредствена близост до него. От запад, фланкирайки Йерусалим, се намира долината Еном, от която се издига западният хълм на града. Около западния хълм на юг, долината завива на изток, за да се срещне с долината Кедрон при извора Ен-Рогел, сега наричан Изворът на Йов или Неемия (2000 фута над морското равнище). На изток от западния хълм и между него и планината Мория и планината Сион, двата източни хълма, се намира долината Тиропоeon (На производителите на сирене). Името на тази долина, което не се споменава в Библията, е дадено от Йосиф Флавий. Третата основна долина е тази на Кедрон, която разделя източните хълмове на града от Елеонската планина. По средата на тази долина се намира вечният извор Гихон (2087 фута), сега наричан Изворът на Дева Мария.

Западният хълм, погрешно наричан от Средновековието Сион, е най-високият (2525 фута) хълм на Йерусалим. Храмовият хълм, връх Мория, е следващият по височина (2427 фута), докато югоизточният хълм се спуска от Храмовия хълм до 2082 фута в най-южната си част.

Старото схващане, че градът Давид е бил разположен на западния хълм, отразено в традиционното му име Сион, отдавна е изоставено. Археологическите проучвания от последните 75 години ясно показват, че старата крепост на йевусейците, по-късно градът Давид или Сион, се е намирала на югоизточния хълм, а Храмът се е намирал на североизточния хълм.

Първоначално градската стена е обграждала само цитаделата, разположена на югоизточния хълм от най-ранните заселници поради близостта ѝ до поне двугодишни водоизточници - Гихон в долината Кедрон и Ен-Рогел на мястото, където се срещат долината Кедрон и долината Еном. Възможно е трети извор, който вече не тече, „драконовият кладенец“ от Неемия 2:13, да е бил в долината Тиропеон или в западната част на долината Еном.

Соломон построил Храма на североизточния хълм Мория и в пространството между тази област и градът на Давид построили двореца си. По този начин градът имал удължена форма. Много учени смятат, че западният хълм е бил включен в отбранителната система на града в ранен етап, вероятно по време на управлението на Соломон.

От 1967 г. насам обширни разкопки, провеждани под ръководството на еврейски Археолозите значително увеличиха познанията ни за древен Йерусалим. Само откритието на част от западната стена от проф. Н. Авигад, споменато по-горе, е наистина от значение за нашето изследване тук. Повечето от откритията, направени през периода след Шестдневния период, се отнасят до града на Ирод, града, с който Исус е бил запознат по време на земното си служение.

Част от стената, построена от Неемия, обаче е била идентифицирана от К. Кениън по време на нейното разкопки на източния склон на югоизточния хълм, точно над извора Гихон. Това откритие показва, че поне в този момент стената на Неемия не е следвала траекторията на по-ранната стена, а е била построена по-високо, близо до билото на хълма и по-западно от стената преди изгнанието. Ако това е било направено и в други части на града, размерът на Йерусалим на Неемия би бил значително по-малък от този на по-ранния град.

Въпреки че откритията на Н. Авигад и К. Кениън ни предоставиха много нова и изключително полезна информация, ние все още сме до голяма степен в неведение относно развитието на градските стени в старозаветните времена, що се отнася до детайлите.

Сигурно е, че градът на Давид е бил ограничен до югоизточния хълм и че Соломон е разширил града на север, обхващайки по-голямата част от района, който сега е известен като Харам аш-Шериф. На този северен хълм, известен още като Храмовия хълм, са били издигнати Храмът и царският дворец. Доколко градът е бил разширен на запад по това време, ако изобщо е бил разширен, все още не е известно, въпреки че е сигурно, че след 700 г. пр.н.е. част от Западния хълм е била включена в оградения град и че град Йерусалим е запазил този размер до разрушението си от Навуходоносор.

Тъй като размерът на града на Неемия е несигурен, книгата „Стените на Йерусалим в дните на Неемия“ представя две възможности, с две възможни местоположения за Широката стена, Кулата на пещите, Портата на долината и Портата на бунището. Ако Неемия, като цяло, е възстановил Йерусалим до размера му отпреди изгнанието, районът, ограден на запад от стената, посочена на картата, е бил включен. От друга страна, е възможно неговият град, с малкото си население след изгнанието, да е бил ограничен до размера на този на Соломон. В този случай неговият

Стените са се простирали приблизително по трасето, обозначено с дебели бели линии на картата на Йерусалимските стени от времето на Неемия.

По време на разкопките, проведени от проф. Н. Авигад през 1970 и 1971 г., е открита 40-метрова извита част от градската стена преди изгнанието, дебела 7 метра, маркирана със зелена линия на картата на „Стените на Йерусалим в дните на Неемия“, което доказва, че части от Западния хълм са били включени в града преди изгнанието. Археолозите датират тази новооткрита част от старата градска стена на около 700 г. пр.н.е., което, ако е вярно, би направило цар Езекия неин строител. (Вижте Israel Exploration Quarterly, 22 [1972], 193–195.) Фактът, че този цар на Юда е участвал в изграждането и укрепването на укрепленията на Йерусалим, е засвидетелстван във 2 Летописи 32:5. Не е известно обаче дали стените на Неемия са следвали точно хода на стената преди изгнанието.

Западната част на града, наричана Мишне по времето на Йосия, е спомената в 2 Царе 22:14. Строежът ѝ по времето на цар Езекия вероятно е поставил под съмнение размерите на по-ранния ограден със стени град.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 РК 638

5, 28 РК 639

28–305Т 342

ГЛАВА 4

1 Докато враговете се присмиват, Неемия се моли и продължава делото. 7 Разбирайки гнева и тайните на врага, той поставя стража. 13 Той въоръжава работниците 19 и дава военни заповеди.

1. Санавалат. Вижте гл. 2:10. Пристигането на Неемия и подготовката за възстановяването на стената бяха причина за раздразнение на Санавалат и неговите зли съюзници, но когато започна същинската строителна дейност, те вече не можеха да се сдържат.

2. Армията на Самария. Провинция Самария очевидно е поддържала въоръжени сили, със Санавалат като главнокомандващ. С наличните документални доказателства, доказващи, че Санавалат е бил управител на Самария (виж гл. 2:10), вече не изглежда странно да го видим описан като военен водач.

3. Товия. Вижте гл. 2:10. Както и в предишни случаи, изглежда, че е срещнал Санавалат да обсъдят какви действия да се предприемат, след като евреите действително бяха започнали строителството.

4. Чуй, Боже наш. Молитвата е била навик за Неемия, а не просто внезапен изблик на емоционален импулс (виж гл. 5:19; 6:9, 14; 13:14, 22, 29, 31). Както в предишна молитва той е използвал думи, очевидно взети от Даниил (виж върху гл. 1:5), сега той заимства езика на Еремия (последната част на Неем. 4:4, вж. Йер. 12:3; 17:18; и 18:21, 22; и първа част на Неем. 4:5, вж. Йер. 18:23).

6. До половината му. Според гл. 3 много работнически групи са били заети едновременно върху различни части на стената. Изразът „до половината“ следователно трябва да означава половината от височината, а не половината от обиколката; освен това изрично е посочено, че „цялата стена беше съединена“. Само това тълкуване е в съответствие с по-нататъшното забележка, че „проломите започнаха да се спират“ (ст. 7). Този бърз напредък дойде, защото „хората имаха сърце да работят“.

7. Арабите. Три съседни народа сега се съюзяват със самаряните. срещу евреите. Арабите били въвлечени в съюза от Гешем (гл. 2:19), а амонците от Товия (гл. 2:10). Жителите на град и околностите на Азот, в

крайбрежната област Филистия, вероятно са били насърчени от Санвалат от Самария да подновят древната си омраза към Юда.

Че стените. Така въведената клауза гласи буквално „че се появи изцеление по стените на Йерусалим“. Картината е на новата плът, която расте върху рана, докато тя заздравява.

8. Заговорничиха всички заедно. LXX и Вулгата гласят: всички бяха „събрани“ заедно.“ Тези преводачи очевидно са предполагали, че с оглед на вече случилото се, едва ли е било необходимо да се предполага, че едва сега се е образувал заговор (виж гл. 2:19, 20; 4:1–3). Според LXX водачите на опозицията са събрали значителна сила с цел да атакуват Йерусалим, вероятно очаквайки, че демонстрацията на сила ще уплаши невойнствените строители и ще спре работата им.

Евр . יו, буквално „на него“ или „на него“. Твърдението е неясно. Ако се отнася за град Йерусалим, трябва да има женския край יאח; но ако се отнася за Неемия, трябва да се чете לִי, „мен“. Фразата трябва да се преведе като „да ме обърка [или „нея“, ако се има предвид градът]“.

9. Поставете стража. Като всички мъдри водачи, Неемия се информирал за движенията на врага. За да бъде подготвен за изненадваща атака, той поставил стража денем и нощем, несъмнено на предни постове на известно разстояние отвъд градските стени. Общността била благочестива и се доверявала на божествената защита, но това не я спирало да прави всичко по силите си. Човешките усилия трябва да бъдат обединени с божествената сила.

10. Юда каза. Бдителната стража и непрестанният труд силно притискаха хората и ги обезкуражаваха. Тяхното оплакване е изразено в поетична форма и може би е било песен, композирана и изпята от носещите товара. На иврит то се състои от десет думи, две изречения от по два реда. Първият ред на всяко изречение е съставен от три думи, а вторият ред - от две. Последните думи на първия и третия ред се римуват, а първоначално вторият и четвъртият също може би са се римували. Следният превод представлява опит да се предаде оригиналната мисъл в поетична форма:

Твърде слаба е силата на превозвачите
и твърде много отломки;
И ние не сме способни
да възстановят стената.

11. Те няма да узнаят. Обезсърчението нарастваше с новината от враговете им, че планират да превземат града изненада и да избият работниците. Яркият разказ на Неемия за това, което юдеите и враговете им казвали (ст. 10, 11), отразява силите, с които той, като водач, трябвало да се бори. Най-малкото колебание от негова страна би довело до спиране на работата.

12. Откъде ще се върнете при нас. Еврейският език на това изречение е неясен. Леко Прехвърлянето на буквите на една еврейска дума дава превода на RSV на цялото твърдение: „От всички места, където живеят, те ще дойдат срещу нас.“ Това поне има смисъл и е подходящо за контекста. Значението на стих 12 изглежда е, че показните движения на вражеските сили и слуховете за предстояща атака, които те умишлено разпространяваха, уплашиха евреите, живеещи в граничните райони на Юдея, и може би някои във вражеска територия, да избягат в Йерусалим за безопасност. Те донесоха тревожния доклад, че враговете им са на път да атакуват от всички страни; Санавалат и самаряните от север, амонците от изток, арабите от юг,

и филистимците (азотците) от запад (виж РК 642). Изразът „десет пъти“ подчертава неотложността, с която бежанците настоявали да докладват, и опустошителния ефект, който това оказало върху работниците. Санавалат разчитал на война на нерви, за да уплаши евреите и да ги накара да се бездействат.

13. Поставям I в по-ниските места. Първата част на стих 13 е неясна. Изглежда, че на по-уязвимите места по стената, където атаката е била най-вероятна, Неемия е поставил въоръжени мъже на видни позиции с надеждата да предотврати атака. Групирането на мъжете по семейства би впечатлило всеки от тях от факта, че се бие за собствените си роднини. Врагът може да е напреднал до позиции срещу „по-ниските“ или по-уязвими части на бързо издигащата се стена и да се е преструвал, че се готви за атака, когато бързите действия на Неемия осуетяват плана им, като ясно показват, че евреите са готови да се бият, ако е необходимо.

14. Погледнах. Изглежда е посочен конкретен случай, може би в момент, когато враждебните съюзници са обединили сили и са напредвали. Този кратък, но вълнуващ призив изглежда е бил отправен в очакване на предстояща атака. Фактът, че не е последвал сблъсък, показва, че когато врагът се е приближил и отдалеч е видял евреите, които са го очаквали в перфектен ред и добре въоръжени, той се е оттеглил. Дали някога са възнамерявали действително да се бият, не е ясно.

16. Моите слуги. Вероятно членове на личната свита на Неемия, евреи, поставени на негово разположение като управител. Списъкът в гл. 3 предполага, че работата е започната от юдейски евреи. Но когато ситуацията станала по-напрегната и трудна, Неемия назначил личните си помощници за строителната работа, а личната си телохранител - за охрана.

Управниците бяха отзад. Вероятно бригадирите. Тези мъже стояха „зад“ работниците, за да ръководят работата им и да ги водят в защитата на града, ако врагът се осмели да атакува.

17. Тези, които градяха на стената. Или „които градяха на стената“ (RSV). Този параграф принадлежи към стих 16 и обяснява кои членове на „целия дом на Юда“ са означаваше.

С тези, които товареха. Не е различна група работници от тези, „които носят бремена“, както ясно показва еврейският текст. Смисълът е, че носещите бремена са били натоварени по такъв начин, че да могат да носят товара си с едната ръка, а другата да е свободна да носи оръжие. В случай на нападение всеки човек е бил готов да се защити, просто като се освободи от бремето си.

18. Строителите. Тъй като строителите се нуждаели от двете си ръце за работата си, те носели мечове в поясите си и по този начин били готови да влязат в битка с враговете си във всеки един момент.

Този, който е свирил тръбата. Тръбачите са изобразени като сигналисти както в египетските и асирийски скулптури на военни сцени.

19. Отделени на стената. Както е видно от заданията за работа в гл. 3, Строителите бяха разпръснати по целия кръг на стените, така че във всяка една точка обикновено имаше само малка група мъже.

20. Бог ще се бори за нас. Увереността на Неемия в божествената помощ беше заразителна. Самият той даде благороден пример не само за своите съвременници, но и за нас в нашата смъртна битка със силите на злото. Можем да бъдем уверени, че Бог ще се бори за нас, когато работим усърдно, за да изградим Неговото дело, когато се опитваме да победим Сатана, греха и себе си, и когато мотивите ни са чисти, доверието ни силно и оръжията ни неопетнени.

21. И така, ние се трудихме. Обобщение на стихове 16–20.

Докато се появиха звездите. Строителството продължаваше от зори до здрач; мъжете работеха под напрежение, за да завършат задачата. Предвид факта, че вражески сили дебнеха наблизко, бързината беше от първостепенно значение. Всеки положен камък допринасяше за сигурността на града. Нощните смени едва ли бяха възможни в древността, но първите и последните лъчи светлина всеки ден се използваха максимално.

22. Ложа в Йерусалим. Много от хората живееха извън Йерусалим и вероятно бяха свикнали да се връщат в съответните си села в края на работния ден. Сега от тях беше поискано да останат в града през нощта за допълнителна защита. Самият факт, че те са там и се знае, че са там, би предотвратил атака; а ако врагът предприеме нападение през нощта, те щяха да бъдат на разположение, способни да вземат участие в охраната на укреплението.

23. Мои братя. Вероятно се имат предвид истински кръвни братя. Че Неемия е имал братя, става ясно от гл. 1:2, а че един от тях, Ананий, го е придружил до Йерусалим, е видно от гл. 7:2.

Сложете ги за пране. Значението на така преведения еврейски израз е неясно. Буквално се чете „всеки държеше оръжието си водата“. Преводът на KJV е взет от Вулгата, която тук е по-скоро тълкуване, отколкото превод. LXX пропуска твърдението напълно. RSV гласи: „всеки държеше оръжието си в ръката си“. Някои са променили последната еврейска дума от стиха, така че твърдението да гласи „всеки имаше оръжие в дясната си ръка“. Други са се опитали да обяснят еврейските думи такива, каквито са, като тълкуват пасажа като „оръжието на всеки човек беше водата му“, тоест оръжията са били заместител на водата или че единствената баня на човек е било неговото оръжие. Според това тълкуване пасажът е идиоматичен, може би израз, използван от войниците, за да опишат трудностите на една кампания. Според други предложени тълкувания, работниците не са сваляли дрехите си „нито през нощта, нито през деня“ или „навсякъде е отивало оръжието му до водата“.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–23РК 641–645

1 ЗТ 574

1, 2 РК 641

3 РК 642

4 ЗТ 574

6-то издание, 286

6–8РК 642

7, 8 ЗТ 571

9 РК 659; ЗТ 572

9, 10, 12–18РК 643

10, 14 ГК 56

17 АА 597

18 ГК 56

20 бр. 645

20–23РК 644

ГЛАВА 5

1 Юдеите се оплакват от дълговете, ипотеките и робството си. 6 Неемия смъмря лихварите и ги кара да сключат договор за възстановяване на сумата. 14 Той се отказва от собствената си хляб и пази гостоприемство.

1. Силен вик. Не е сигурно кога са се случили някои от събитията, описани в тази глава място. Не всички от тях могат да са се случили по време на строежа на стената, тъй като стих 14 описва края на 12-те години на Неемия като управител. В действителност само стихове 1–13 могат да бъдат отнесени към времето на строежа на стената. Вярно е, че трудът по стената без заплащане би откъснал мнозина от обичайните им средства за препитание. От друга страна, работата е завършена за твърде кратко време, за да причини сериозни икономически затруднения, особено от описаните тук. В повествованието няма намек, че затрудненията са били свързани с работата по възстановяването. Недоволствата са били много по-дълбоки и са се развивали в продължение на дълъг период от време, но са стигнали до криза по време на строежа на стената (виж РК 646). В стихове 14–19 Неемия разказва за личното си поведение, докато е бил управител на Юдея (виж 1 Царе 12:3–5).

Викът беше викът на ужасна мъка. Ищците бяха бедните сред народа, а ответниците – техните по-заможни братя (виж 2 Царе 24:14).

2. Много. Тези, които имаха големи семейства, бяха първите в оплакванията. Техните Многобройното потомство се оказа не благословията, за която обикновено се смяташе от ориенталците, а бreme и причина за дълбоко недоумение за тях.

3. За да можем да купуваме зърно. Може би, с LXX, „затова дайте ни зърно [зърно]“, не че са искали директен подарък, а промяна в икономическата ситуация, която е причинила тежкото им положение.

Заради недостига. Някои твърдяха, че са получили облекчение заради глад, който вече е отминал и е бил... принудил ги да ипотекират нивите, лозята и къщите си. Следователно ищците принадлежали към клас, който някога е притежавал значително имущество и е живял извън града. Ситуацията наподобява описаната в Исая 5:8. Събирането на земята в ръцете на богатите не е било нова ситуация.

4. Царският данък. Подобно на други персийски провинции, Юдея е била задължена ежегодно да плаща данък, частично в пари, а частично в натура, на персийската хазна. В обикновени години това бreme може да не е изглеждало потискащо, но в трудни години появата на бирника често е предвещавала голяма мизерия. За да се покрият данъците, е трябвало да се наемат дългове, и то без надежда, че могат да бъдат изплатени.

5. Нашата плът. Тези бедни хора бяха човешки същества, подобно на по-богатите си братя, и се нуждаеха от необходимото за живот също толкова, колкото и те. Собствените им деца бяха толкова скъпи за тях, колкото децата на богатите за родителите им.

Една група хора се оплакваша от семейства, толкова големи, че е невъзможно да им се осигури храна, друга, че са ипотекирали имуществото си поради глад, трета, че са принудени да прибегват до лихвари, за да плащат данъците си, а четвърта, че са попаднали в ръцете на лихвари-лихвари. Тези хора страдаха не от потисничеството на чуждестранни тирани, а от изнудването на своите събратя.

Някои от нашите дъщери. Относно законното право на бащите да продават дъщерите си виж Изх. 21:7. Много от завърналите се изгнаници бяха избягали от вавилонски плен, само за да се окажат в робство на своите братя и сестри, а последното състояние изглеждаше по-непоносимо от първото. Във Вавилон семействата оставаха обединени, но сега децата бяха отнемани от родителите си, за да станат роби на свои събратя евреи.

6. Бях много ядосан. Изглежда, че буквата на закона не е била нарушена, освен в въпросът за вземането на лихва (ст. 11), от което хората не се оплакваха. Фактът, че мъжете можеха да продават дъщерите си, е видно от Изх. 21:7. Робството на мъжете-роби е било ограничено до шест години (вижте върху Изх. 2:2) и ако юбилейната година е започвала по-рано от края на шестата година, те са били освобождавани автоматично (Лев. 25:10; вижте върху Втор. 15:12). Беше позволено също така да се „продава“ (отдава под наем) земя (Лев. 25:14–16), но не и да се разпорежда с нея за постоянно (ст. 10, 13). Духът, ако не и буквата на закона, обаче, беше нарушаван от богатите. Във време на икономически трудности тяхно задължение беше да помагат на по-бедните си братя, а не да ги потискат (ст. 14, 17). Неемия, неговите близки роднини и неговите последователи са правили това доколкото са могли (Неем. 5:10, 15). Богатите обаче бяха реализирали всякаква печалба, която можеха, за сметка на своите сънародници. Лесно е да се разбере, че Неемия, човек, способен на силна страст, когато чувството му за право е било събудено, е могъл да бъде ядосан на тези безсъвестни и безскрупулни спекуланти.

7. Вие изисквате лихва. Това е нарушение на закона, който забранява вземането на лихва от евреи, но позволява вземането ѝ от чужденци (Второзаконие 23:19, 20; вижте върху Изход 22:25; Лев. 25:35).

Свиках голямо събрание. Укорът на Неемия очевидно не даде резултат. Благородниците не дадоха гаранция, че ще променят поведението си. Затова той беше принуден да представи въпроса пред народа, не защото законната власт беше у тях, а за да се засрамят или уплашат благородниците да продължат потисничеството си, след като то бъде открито осъдено от главния граждански владетел.

8. Ние според възможностите си. „Ние“ може да се отнася или до тези, които са се завърнали по-скоро, за разлика от тези, които са се завърнали по-рано, или до Неемия и неговите роднини, за разлика от богатите потисници. Вероятно е предвидено последното. Думите на Неемия предполагат, че той и хора със сходни настроения са купили евреи, държани в робство от чужденци, и са ги освободили. Той е направил това, доколкото му е позволявало времето.

9. Казах също. Неемия правилно смяташе, че не е достатъчно да накара благородниците да замълчат или да ги накара да се засрамят. Беше необходимо да ги убедим да променят действията си.

10. Може да изисква от тях. Буквално „дават им заем“. Законът изискваше от богатите да дават назаем на бедните (Втор. 15:7–11) без лихва (вижте върху Изх. 22:25). Неемия беше спазил и двете разпоредби и сега призоваваше другите да правят същото. Даването на заем беше добродетел; да се изисква лихва беше порок, чрез който богатите се възползваха от бедните (вижте върху Неем. 5:11).

11. Възстановяване. След като осъди потисничеството и заяви принципа, който се основава на него, Неемия отправи силен призив за действие. Той призова онези, които държаха земите на по-бедните си братя като обезпечение, да ги върнат на собствениците им без забавяне (виж РК 650).

Стотната част. Стотната част, взета като лихва, вероятно, подобно на центезимата на римляните по времето на Цицерон, трябва да се разбира като месечно плащане. Един процент на месец не е бил висок лихвен процент в сравнение с този, който обикновено се е плащал в древния Ориент. Във Вавилония и Асирия обичайният лихвен процент е бил 20–25% за сребро и 33 1/3% за зърно. Текстовете от 7 век пр.н.е. от Гозан (Тел Халаф), в Месопотамия, разкриват годишен лихвен процент от 50% за сребро и 100% за зърно в тази местност. В Египет той е бил 12–24% през периода на Птолемеите (последните три века пр.н.е.), откъдето единствен имаме записи от този вид. Въпреки това, бедните в Юдея сигурно са стенели под тежестта на лихвата, дори ако годишната лихва е била 12%.

Лихвата в Юдея не може да се нарече прекомерна в сравнение с цените в други страни.

12. Ще възстановим. Красноречивият призив на Неемия, неговото потвърждение на принципите на Моисеевия закон и неговият собствен достоен пример надделяха. Благородниците, всички до един, се съгласиха не само да опростят вече начислената лихва, да се въздържат от начисляване на допълнителна лихва и да отпускат заеми на по-бедните си братя в съответствие със закона, но и да възстановят конфискуваните земи и къщи, които сигурно са били на значителна стойност и които според буквата на закона са имали право да запазят до юбилейната година.

Положи клетва. Вижте Ездра 10:5. Когато необходимото съгласие беше дадено, Неемия повика свещениците и поиска от кредиторите да се закълнат, че ще се придържат съвестно към споразумението си. Неемия осигури присъствието на свещениците, отчасти с цел да се придаде тържественост на положената клетва, като дадена пред Господа, и отчасти, за да се даде на декларацията правна валидност за съдебни действия, ако това се окаже необходимо.

13. Разтърсих скута си. Еврейската дума, преведена като „скута“, обозначава скута на дрехата, в която понякога са се носели неща. Думата се среща само тук и като „ръце“ в Исаия 49:22. За да подчертае обвързващия характер на обещанието, Неемия извършил символично действие. То се състояло в това да събере дрехата си, сякаш с цел да носи нещо в нея, и след това да я разтърси – докато произнасял проклятието от стиха.

13. Сред народите от древността малко неща са били толкова страшни, колкото попадането под проклятие. Проклятията от Втор. 28:16–44 са били предназначени по подобен начин, за да впечатлят онези, които биха могли да бъдат изкушени да нарушат закона. Проклятия, изписани над входовете на гробниците на асирийски и персийски царе, са били предназначени да изплашат потенциалните грабителни. Древните договори са били защитени по подобен начин от нарушаване. Проклятието на Неемия е необичайно, но целта му е ясна.

14. Бях назначен. Тук за първи път Неемия ясно заявява, че неговото упълномощаване да се върне и да възстанови стената на Йерусалим е било съпроводено с назначаване за управител на провинция Юдея. Възможно е назначението да е станало скоро след това. Неговите 12 години управление не са започнали по-рано от Нисан през 20-та година на Артаксеркс (гл. 2:1), т.е. не преди 2 април 444 г. пр.н.е. Те са приключили през 32-рата година от управлението на Артаксеркс, която според календарната година на Неемия (виж стр. 109) вероятно е започнала на 25 септември 433 г. и е завършила на 13 октомври 432 г. пр.н.е. През тази година той е повикан в двора на Артаксеркс (гл. 13:6) и вероятно по това време е написан разказът от гл. 5:14–19, може би също стихове 1–13 и евентуално други части от книгата.

Хлябът на губернатора. През целия си мандат той не беше претендирал за обичайното приходите, които един управител е имал право да получава от поданиците си; той е плащал собствените си лични разходи. Под своите „братя“ Неемия тук има предвид целия си двор, както и собственото си семейство.

15. Бившите управители. От тях е известен само един, Зерубавел. Не е сигурно че Ездра е бил назначен за управител или дали е служил в качеството си на специален комисар. Неемия вероятно има предвид няколко управители, които очевидно са управлявали Юдея през 50-те или 60-те години между Зоровавел и пристигането на Ездра.

Бяха таксуеми. Думите в оригинала са по-силни и трябва да бъдат преведени като „имаха“ „угнетяван“ или „беше тежък“ върху хората. RSV гласи „наложи тежки бремена“ върху хората.

До. Буквално „след“. Вулгата гласи „ежедневно“. Повечето коментатори следват това. тълкуване и заключават, че съдебните разноси на Неемия са били 40 шекела на ден (334,8 г. или 10,8 унции троя, ако са леки шекели), а не че от всеки човек са били събирани 40 шекела годишно.

Слугите управляват. Домашните слуги и по-нисшите служители в ориенталския двор обикновено се възползват от положението си, за да изискват високи такси от онези, които търсят официална благосклонност. Това е било особено вярно в древността, когато евнусите и другите васали често са били страховити тирани. Аман при Ксеркс, Сеян при Тиберий и Нарцис при Клавдий са класически примери за тази практика.

16. Продължих. Неемия не само се въздържа от потискане на народа; той живееше за своя сметка, а освен това той и личните му слуги (също издържани за своя сметка) работеха неуморно по стената. Начинът, по който Неемия и слугите му работеха, е описан в гл. 4:10, 13, 15, 17.

Нито пък купихме земя. Неемия има предвид или че не е взел земя за дълг, както са направили благородниците (ст. 3, 11), или че не е придобил никаква собственост по никакъв начин по време на управлението си. Лично той не е бил по-богат, а по-беден, в резултат на 12-те години на поста. За него е означавало лична жертва да носи тези отговорности.

17. Нещо повече. Това не беше всичко. Неемия не само се беше погрижил за всичките си разходи, но и беше проявил гостоприемството, което хората очакваха от един управител, и беше хранил ежедневно 150-те глави на семейства на хората, живеещи в Йерусалим (виж гл. 11:1). Освен тези редовни гости, Неемия също така е приемал на трапезата си евреи, които са идвали в Йерусалим по работа от градовете на Юдея и от околните народи. Неемия трябва да е бил човек със значителни средства, за да живее в Йерусалим 12 години по описания тук начин. Че някои от евреите, живеещи във Вавилония, са станали много богати, се потвърждава от бизнес документите на „Синове Мурашу“, разкопани в Нипур (виж стр. 65).

18. Птици. Въпреки че пилятата никога не са ясно споменати в Стария завет, съществуването им в Палестина по това време е засвидетелствано от печата на Язания, открит в Тел ен-Насбех през 1932 г., който показва изображение на боен петел. Най-ранното споменаване на пилета в Египет датира от времето на Тутмос III през 15 век, когато те са били внесени в страната на Нил от Сирия. Гълъбите и гъските също може да са били включени в колективния термин „птици“.

Хлябът на управителя. Вижте на стих 14.

19. Помисли за мен, Боже мой. Неемия завършва с молитва, характерна за него (виж гл. 6:14; 13:22, 31).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–19РК 646–652

1–4РК 646–647

5–7РК 648

8 РК 649

9–13РК 650

ГЛАВА 6

1 Санавалат използва хитрост, слухове, наети пророчества, за да сплаши Неемия. 15 Делото е завършено за ужас на враговете. 17 Тайно съобщение преминава между враговете и благородните на Юда.

Провинция Юдея по времето на Неемия

2

Съществуват различия в мненията относно местоположението на южната граница на персийската провинция Юдея. Посочената на тази карта граница представлява мнението на една школа на мисълта. Границата, дадена в „Селищата на персийската провинция Юдея според Ездра и Неемия“, се основава на данни, предоставени от книгите на Ездра и Неемия, цитирани на тази карта.

3

1. Санавалат. Относно тримата водачи на заговора вижте гл. 2:10, 19.

Не бях го подготвил. Това може да изглежда в противоречие с гл. 3:1, 3, 6, 13 и т.н. Но разказът в гл. 3 очертава целия проект за реконструкция, с цел да се посочи кой е отговорен за различните части, а не времето, когато работата е била завършена.

Хронологично, глави 4–6 са, като цяло, успоредни на глава 3 и разказват за събития, случили се по време на строежа на стената. Окачването на портите, разбира се, е било последното нещо, което е трябвало да се направи.

На портите. Буквално „в портите“.

²Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Не 4:1).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

³Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Битие 1:1).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

2. Санавалат и Гешем. Товия не се споменава. Възможно е само двама от враговете на Неемия да са били готови да стигнат дотам, че да се отдадат на лично насилие. Възможно е Товия да е имал причини да откаже да участва в заговора, тъй като е бил роднина на някои еврейски водачи.

Оно. Сега Кефр 'Ана, на около 7 мили югоизточно от Яфа. Заедно с градовете Лод (Лида) и Хадид, той образува еврейски район, практически заобиколен от самарянски и филистимски райони. Този еврейски район е избран за предложено място за среща, за да се заблуди Неемия, като му се даде фалшиво чувство за сигурност. Ще бъде лесно за тях да го нападнат по пътя, докато пресича самарянска територия, за да стигне до Оно.

Направи ми пакост. Характерът на желаната вреда не може да се определи от много обща еврейска дума, преведена като „зло“, но е трудно да си представим друга цел освен лично насилие.

3. Не мога да дойда. Неемия отговаря сърдечно на поканата на съседните управители, но отговорът му не им дава основание да се надяват, че ще отслабне. Той дори не благоволява да разкрие подозренията си, евентуално категоричното си знание за техните зли планове.

5. Отворено писмо. Защо Санавалат се е променил от устни послания към писмен документ не е ясно. Писмено съобщение може да е изглеждало по-официално и следователно вероятно по-ефективно. Писмото вероятно е било написано върху лист папирус, материал за писане, широко използван по това време в Палестина. Такова писмо обикновено се е навивало на руло и двата края на свитъка са се сгъвали назад към средата. След това около свитъка се е връзвал конец и на възела се е залепвал глинен печат, така че да не може да се отвори, без да се счупи печатът. Външната страна обикновено е съдържала адреса. Изпращането на отворено писмо, обвиняващо служител на персийската корона, не само е нарушавало законите на учтивостта, но е било и силно обидно. „Отворено писмо“ е канило всички да прочетат съдържанието му, а целта на изпращането му без печат е била да се създаде тревога сред евреите и да се подбудят срещу Неемия. Сравнете поведението на посланиците на Сенахирим (2 Царе 18:27–36).

6. Гашму. Друга форма на името Гешем (виж на гл. 2:19). Санвалат очевидно иска да каже, че предполагаемият слух за планирания бунт на Неемия, който сега се разпространява сред околните народи, е дошъл до Гешем и той от своя страна го е предал на Санвалат. Санвалат, представяйки се за приятел, е нетърпелив да предупреди Неемия за сериозното обвинение, отправено срещу него. В някои отношения това обвинение е подобно на доклада, който юдеите заплашили да отправят към Цезар относно Пилат (Йоан 19:12, 13).

7. Назначени пророци. Санавалат не цени високото призвание на пророк. Той беше намерил така наречени пророци, готови да сътрудничат с него срещу Неемия, срещу заплащане (виж стихове 12, 14), и очевидно е смятал всички пророци за наемници като своите (виж Амос 7:12). Възможно е също така Санавалат да е имал достъп до пророчества като тези на Захария и или да ги е разбрал погрешно, или умишлено да ги е тълкувал погрешно (виж Захария 1:16; 2:5; 6:11; 9:9, 10; 12:9; 14:9; и т.н.).

Съветвайте се заедно. Като му изпращате тежки обвинения в „отворено писмо“, тоест, такъв, който може да бъде прочетен от всички, Санавалат смятал, че Неемия ще се опита да се изчисти от подозрение, като се присъедини към предложеното интервю.

9. И така, сега, Боже. Думите „Боже“ не са на еврейски, но изглежда са правилно предоставени от преводачите. Тези думи са част от молитва.

10. Семая. Не е известно нищо повече за този пророк Семая. Поне петима други мъже с това име са споменати като живи по времето на Ездра и Неемия, но никой от останалите не може да бъде идентифициран с този Семая, син на Делая.

Кой беше затворен. Тази фраза не може да означава, че Неемия е посетил Семая в дома му, защото последният не е могъл да дойде при него, тъй като е бил церемониално нечист или е бил задържан от ръката на Господа или по друг начин. Че подобно тълкуване е неправилно, е видно от предложението на Семая към Неемия да го придружи до Божия дом. Следователно следва, че Семая се е затворил в дома си, сякаш за да покаже на Неемия, че чувства собствения си живот в опасност. По този начин той се е опитал да убеди Неемия да се съгласи с предложението му и двамата да избегнат капаните, поставени за тях, като избягат към Храма. Възможно е също така Семая да е замислил самоналожено си лишаване от свобода като символичен акт, предназначен да подсили предполагаемото му послание от Бога (виж Езекиил 4:1–10; Езекиил 12:3–9; и др.). И двете гледни точки са възможни.

Вътре в храма. За разлика от „Божия дом“, „храм“ означава светилището, а не просто стая в някоя сграда в района на Храма. Разбира се, на никой мирянин не е било позволено да влиза в Храма (виж Изх. 29:33) и Неемия би предизвикал недоволството на Бога и свещениците, ако беше последвал съвета. Врати отделяли святото място от преддверието на Соломоновия храм (1 Царе 6:33, 34) и това несъмнено е било така и с възстановения Храм. Семая предложил тези врати да бъдат затворени за по-голяма сигурност.

11. За да спаси живота си. Буквално „и да живее“ (RSV). Неемия вероятно е имал предвид заповед от Числа 18:7, че „чужденецът, който се приближи, ще бъде умъртвен“. Самият факт, че Семая предложил начин на действие, противоречащ на разкритата Божия воля, бил достатъчно доказателство, че той е бил лъжепророк (виж Битие 3:1–5; Матей 4:3–10).

12. Разбрах. Неемия не е бил наясно с мотива на Семая, когато е изпратил покана да го посети в дома му. Обаче, естеството на посланието разкрива, че Семая е лъжепророк, и Неемия го разпознава като самозванец. Сравнете преживяването на „стария пророк“ от 1 Царе 13:11–19.

Беше го наел. Че Товия е споменат тук преди Санавалат, а не след него (гл. 2:10, 19; 4:7; 6:1) може да предполага, че този конкретен план е бил организиран от Товия с подкрепата на Санавалат. В други случаи Санавалат е бил по-агресивният враг.

13. Зъл слух. За това, че Неемия е влязъл и се е скрил в святото място. би било тежко оскверняване на Божия дом. Това би дало повод на враговете му да го заподозрат като човек, който пренебрегва Божиите заповеди. По този начин положението му в очите на хората би било подкопано (виж на стих...).

11). Най-малкият признак на страх от страна на Неемия в този критичен момент би бил фатален за морала на народа. Влиянието на Неемия зависеше от характера му. Една погрешна стъпка и той щеше да бъде изгубен, влиянието му щеше да изчезне и делото, към което сърцето му беше отдадено, щеше да се окаже провалено.

14. Ноадия. Тази пророчица не е спомената другаде. Като я споменаваме заедно с Заедно с други неназовани пророци и Семая (ст. 11–13), Неемия намеква, че инцидентът, разказан в стихове 10–13, е само един от няколко подобни и че лъжепророци отново са били заети сред народа, както в периода преди пленничеството, опитвайки се да съблазнят тях и техните водачи да не слушат гласа на истинските пророци. Защото делото на

лъжепророци в периода преди изгнанието виж Исаия 9:15; 28:7; Йеремия 27:9, 10; 28:9, 15–17; 29:24–32; Езекиил 13:2, 17; Михей 3:5–11.

15. Стената беше завършена. Въпреки че годината не е спомената тук, ясно се има предвид 20-тата година на Артаксеркс (виж гл. 2:1). Това е в съответствие с другите хронологични твърдения в тази книга. През Нисан (1-вия месец) Неемия е получил разрешение от царя да отиде в Йерусалим. Според гл. 5:14 и 13:6 той е бил управител в Йерусалим от 20-тата година нататък и следователно трябва да е тръгнал за това място веднага след като е получил царско разрешение за плановите си. Ако е така, той е пристигнал в Йерусалим през четвъртия месец. След три дни той огледа стената и скоро след това свика обществено събрание, за да представи плана си за възстановяване на стената и да се ангажира със сътрудничеството им (гл. 2:11–17). Всичко това може да се е случило през четвъртия месец, така че началото на работата всъщност може да е станало или преди края на 4-ия месец, или в началото на 5-ия. От думите на Неемия не става ясно как е изчислил 52-те дни, през които стената е била в процес на реконструкция. Той би могъл да изчисли периода от деня на възобновяване на работата до нейното завършване, включително седмичните съботи, така че броят на работните дни да е само 44 или 45; или би могъл да има предвид, че има 52 работни дни. По този начин периодът на дейност би обхванал около 60 дни. В първия случай началото на работата би се паднало в ранните дни на месец Аб (5-ия месец), а във втория случай в последната част на Тамуз (4-ия месец). Според еврейския календар, следван от Неемия, Елул 25 в 20-ата година на Артаксеркс е бил приблизително 21 септември 444 г. пр.н.е.

Някои коментатори твърдят, че 52 дни не са достатъчно време за възстановяване на стената. Те предпочитат да приемат двете години и четирите месеца, дадени от Йосиф Флавий (Древности xi. 5. 8), като по-разумен период от време. Няма обаче нужда да се отхвърля библейската цифра в полза на Йосиф Флавий, защото: (1) работата на Неемия не е била пълно възстановяване на стената, а на много части само ремонтни дейности (виж гл. 1:3); (2) тя е била извършена с голяма бързина пред лицето на заплахата от атака; и (3) завършването на стената за толкова кратко време е било толкова невероятно за враговете на евреите, че те са го сметнали за чудо (гл. 6:16).

16. Нашите врагове. Санавалат и самаряните, Товия и амонците, Гешем и арабите, и азотците (виж гл. 4:7) са специалните „врагове“, за които се говори тук. „Езичниците, които бяха около“ евреите, бяха други народи, живеещи в Палестина, Трансйордания и Сирия. Дори някои от тях бяха враждебни и не харесваха никакъв напредък на еврейската власт и просперитет. Омразата срещу евреите, която съществуваше в определени кръгове по времето на Ксеркс, както е показано от събитията, описани в книгата Естир, все още беше жива и, както разкрива историята, никога не е умирала.

17. Много писма. Тук се хвърля допълнителна светлина върху отчаяните опити на Товия да сваля Неемия и да спре усилията му, както и върху нелоялността на някои мъже от благородниците, за която вече се загатва в гл. 3:5. Между Товия и високопоставените в юдейските дела се водела оживена кореспонденция с цел да се сплаши Неемия (ст. 19). Такава кореспонденция не можела да остане неизвестна на Неемия, защото мнозинството му били лоялни. Освен това е възможно да не е направен опит да се запази в тайна.

18. Много в Юдея. Чрез брачни връзки с две еврейски семейства, Товия си бил спечелил много от благородниците за свои „заклети“ приятели, които използвали влиянието си, за да провеждат политиката му.

Шехания. Свекърът на Товия, Шехания, син на Арах, бил уважаван евреин от рода на Арах, споменат в Ездра 2:5. Въпреки че името Шехания е било често срещано през този период от еврейската история, този конкретен човек изглежда не се споменава в книгата на Неемия. Мешулам, който станал тъст на дъщерята на Товия, се появява сред онези, които участвали в работата по възстановяването на стената (гл. 3:4, 30). Според гл. 13:4 Товия бил роднина и на първосвещеника Елиасив, но е възможно тази връзка да не се е формирала до след първото управление на Неемия. Фактът, че както Товия, така и синът му Йоханан имат истински еврейски имена, със съкратената форма на Яхве като част от всяко име, води до заключението, че те са били потомци на израилтяни от старото северно царство, десетте племена, и са се присъединили към амонците (вижте гл. 2:10).

19. Те съобщиха. Еврейският текст има игра на думи с името Товия, което означава „Добротата на Яхве“, като еврейски приятели съобщават за „добри“ дела на Неемия. Сарказмът е очевиден. Целта на всичко това е била Неемия да мисли добре за Товия. Следователно тези усилия са били в съответствие с тези на лъжепророк Семая (ст. 10–13), като целта им е била да объркат Неемия със съвети, които изглеждат приятелски.

Писма. Вероятно подобни по съдържание на тези на Санабалат (ст. 5, 6).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–19PK 653–660

1–3PK 653

3 Ev 691; PK 659; 1T 123; 3T 38, 570; 5T 616

3–53T 574

4–8PK 654

10 бр. 655

11 PK 656

12 бр. 655

13 PK 656

15–18PK 657

19 PK 658

ГЛАВА 7

1 Неемия поверява на Ананий и Анания надзора за Йерусалим. 5 Родословен списък на онези, които първоначално дойдоха от Вавилон, 9 от народа, 39 от свещениците, 43 от левитите, 46 от нетинимите, 57 от слугите на Соломон, 63 и от свещениците, които не можаха да намерят родословието си. 66 Целият им брой с имуществото им. 70 Приносите им.

1. Вратарите. Според древен обичай, задължение на вратарите е било да бдят над Божия дом и да отварят и затварят портите на храмовите дворове (1 Лет. 9:17–19; 26:12–19).

Певците. Обикновено от певците и левитите, назначени да помагат на свещениците, не се е очаквало да пазят Храма. При настоящите извънредни обстоятелства Неемия е възложил на тези две групи допълнителната задача да пазят стените и портите на града.

2. Брат ми Ананий. Вижте гл. 1:2. В съответствие с ориенталската практика Неемия назначил Ананий за един от двамата кметове на град Йерусалим. Неговият

Лоялността към Неемия беше сигурна. Рефая и Шалум отговаряха за околностите и предградията на Йерусалим (гл. 3:9, 12).

Анания. Името Анания се среща често (Ездра 10:28; Неемия 3:8; 10:23; 12:12, 41), но дали е посочено едно или няколко лица, е трудно да се каже. Този Анания обаче изглежда е бил различен човек от споменатите другаде. Неемия му е дал доверен пост заради характера му, като верен човек и богобоязлив „над мнозина“.

Владетел на двореца. Вероятно крепостта Темпълс (виж гл. 2:8).

3. Докато слънцето не нагрее. Портите на градовете обикновено се отваряли при изгрев слънце, но през този критичен период били необходими допълнителни предпазни мерки. Следователно портите не трябвало да се отварят до по-късно сутринта, когато всички стражи били на постове си.

Затворете вратите. Не е посочено времето за затваряне на вратите. Обяснителната фраза „докато стоят“ вероятно означава, че вратите е трябвало да бъдат затворени и залостени, преди охраната да си тръгне.

Назначете стражи. Значението на последната част на стих 3 е, че през нощта, когато портите бяха затворени, жителите на Йерусалим трябваше да бъдат нащрек и на разположение за защита срещу нападение.

Всеки е на служба. Тази фраза предполага организация от тип редовна военна форма. Стражите бяха разделени на вахти, които дежуреха определен брой часове всеки ден и през нощта.

4. Не са били построени къщи. Това не означава, че изобщо не е имало къщи, тъй като градът е бил обитаван отново от 90 години. Това означава, че пропорционално на размера на града, сравнително малко къщи са били построени отново и че все още е имало много незаето пространство, върху което тепърва е трябвало да бъдат построени къщи. Когато Неемия дошъл в Йерусалим, той заварил Храма възстановен, но по-голямата част от града все още в руини. Новата държава била основно земеделска и функционирала без истинска столица. Сега градът имал стени и бил безопасен като резиденция и подходящ за столица. Проблемът, пред който се изправил Неемия, бил да накара хората да живеят в града и да се погрижат да имат подслон.

5. Вложено в сърцето ми. Съзерцавайки огромните празни пространства в градските стени, Неемия обмислял какво трябва да направи, за да поправи ситуацията. Той бил вдъхновен да направи преброяване на хората, което би предоставило информация за относителното население на града и селото. От това можело да се определи и кои градове и области биха могли най-добре да си позволят да допринесат за преселването на Йерусалим. Такова преброяване, според обичайната еврейска практика, се е извършвало по семейства (виж Числа 1:17–47; 1 Лет. 21:5, 6).

Намерих регистър. Тоест, на изгнаниците, дошли от Вавилон под ръководството на на Зоровавел и Исус (Ездра 2). Неемия включва копие от този регистър в мемоарите си, като по този начин запазва два екземпляра – единият в Ездра 2:1–70, а другият в Неемия 7:6–73.

Двата списъка са почти идентични, но показват малки разлики (вижте Ездра 2:2). За коментари относно имената в списъка на Неемия вижте тези имена в Ездра 2:1–70. Тук ще бъдат разгледани само по-важните вариации.

7. Наамани. Към единадесетте имена, дадени в Ездра 2:2, тук е добавено и това на Наамани. Съществуват и малки разлики в изписването на имената – Азария вместо Серая, Раамия вместо Реелая, Мисперет вместо Миспар и т.н. Повечето коментатори обясняват вариациите, като приемат, че са грешки на писарите. Но тези разлики могат да бъдат обяснени и по

основанието, че единият списък е бил съставен във Вавилон преди керванът да тръгне за Юдея, докато другият е копие на ревизиран списък, съставен по-късно в Палестина.

25. Гаваон. За Гаваон, Ездра 2:20 използва Гибар, име, което иначе е неизвестно. Гибар може да е вариант на името Гаваон или грешка на преписвач. Но Гаваон се счита за предпочитане.

43. За Исус. Паралелният текст на Ездра 2:40 изглежда предлага по-добро тълкуване на Неем. 7:43 (виж също Ездра 3:9). Пасажът тук вероятно би трябвало да гласи „Исус и Кадмиил от потомците на Одева“. Този прародител на Исус и Кадмиил се появява под трите форми на Одева, Ходавия (Ездра 2:40) и Юда (Ездра 3:9).

70. Тиршата даде. Управителят даде (вижте Ездра 2:63). Това е допълнение към информацията, съдържаща се в Ездра 2:68, 69. В предишния списък приносът на Зоровавел не е посочен отделно от този на другите глави на семейства. Разказът в списъка на Неемия е по-подробен и може би по-точен от този, даден в другия препис.

ГЛАВА 8

1 Религиозният начин на четене и слушане на закона. 9 Те утешават народа. 13 Настойчивостта им да слушат и да бъдат наставлявани. 16 Те пазят празника на шатрите.

1. Всички хора се събраха. Въведението към повествованието от гл. 8 е идентично с това от Ездра 3 (Неемия 7:73 до 8:1; вж. Ездра 3:1). Същият въпрос, събирането на народа с приближаването на седмия месец, е описан със същите думи. Но целта на това събиране на народа е различна от споменатата в Ездра 3. В Ездра те се събират, за да възстановят олтара за всеизгаряне и жертвеното поклонение; сега се събират с цел да празнуват големите празници на 7-ия месец и за религиозно обучение. Не изглежда хората да са били призовани за това събиране, а по навик са пристигали в Храма по това време. Следователно е вероятно Ездра да е учредил подобни срещи след завръщането си от Вавилон 13 години по-рано и че в Юдея е станало навик да се събират в Йерусалим в началото на гражданската година (виж том II, стр. 110) за обучение и за честването на трите големи празника на този месец: Тръбосъбирането, Денят на изкуплението и Празника на шатрите (Лев. 23:24–43; виж върху Изх. 23:14; Втор. 6:16).

Водната порта. Вижте гл. 3:26.

Те говориха. Забележително е, че хората дойдоха да искат напътствия. Въпреки че много от тях бяха небрежни в спазването на закона, те въпреки това изпитваха желание да го чуят. Недоволни от съществуващите условия, те желаеха да достигнат по-високо ниво в духовния си опит и бяха убедени, че слушането на Божието Слово ще им бъде от полза.

Ездра, книжникът. Вижте Ездра 7:6.

Книгата на закона. Хората бяха запознати с Петокнижието, за което тук се говори и знаеше, че Ездра е запознат с това.

2. Първият ден. Нова година в гражданския календар (виж том II, стр. 110). Този първи ден от 7-ия месец се е отличавал от останалите новолуния в годината като Празник на тръбите и се е празнувал като висок празник с тържествено събрание и прекратяване на труда (Левит 23:23–25; Числа 29:1–6).

3. От сутринта до обяд. Обучението продължи пет или шест часа. Че то не се е състоеше от непрестанно четене, е видно от стихове 4–8, които обясняват, че четенето е протичало редуващо се с обяснителни тълкувания на закона от левитите.

4. Дървен амвон. Сравнете думата „стълб“ в 4 Царе 11:14 и 23:3, където обаче използваният термин е 'attud, „стоя“. Тук се използва еврейската дума migdal, която обикновено означава „кула“. Трябва да е било високо скеле, ако терминът „кула“ може да се използва, за да го опише; следователно преводът „амвон“ е оправдан, с разбирането, че е било висок „амвон“, така че всички хора лесно да могат да виждат и чуват Ездра и неговите спътници.

До него стояха. Шест души, вероятно свещеници, стояха отдясно на Ездра, а седем отляво. В апокрифната книга 1 Ездра се споменават седем души, стоящи от дясната му страна, като името Азария е вмъкнато между Аная и Урия. Урия е може би бащата на Меремот от гл. 3:4, 21; Маасия, бащата на Азария от гл. 3:23; Федаия, лицето, посочено в гл. 3:25; Азария, който ще бъде вмъкнат, ако приемем записа в 1 Ездра, може да е същият като този, посочен в гл. 3:23; докато Мешулам се среща в гл. 3:4, 6; и Малхия в гл. 3:11, 14, 31.

5. Всички хора ставаха прави. На публични събрания евреите обикновено сядаха да слушат, макар че понякога оставаха прави и стояха прави за молитва. Не бива да се предполага, че са стояли прави през всичките шест часа четене и поучение. Равинската традиция твърди, че от времето на Моисей е имало обичай сред израилтяните да стоят прави при четенето на закона.

6. Ездра благослови Господа. Благословията на Ездра може да е започнала с благодарствено изречение, подобно на това на Давид (1 Лет. 29:10), но едва ли с цял псалм, както е в 1 Лет. 16:8-36.

Амин, амин. Повторението бележи интензивността на чувството (вижте 4 Царе 11:14; Лука 23:21). Вдигане на ръце. За еврейския обичай да се вдигат ръце в молитва вижте Пс. 134:2; 1 Тим. 2:8 и др.

С лица към земята. Сравни 2 Лет. 7:3.

7. И левитите. Тъй като всички мъже, споменати в този стих, са левити (за някои от тях вижте гл. 9:4, 5), или тази фраза означава „и останалите левити“, или еврейското „ние“ трябва да се преведе като „дори“ или „а именно“.

Хората стояха. Буквално „върху стоящите хора“. Малко вероятно е те да са стояли прави през всичките шест часа четене и поучение. Смисълът е, че хората са останали на местата си и не са се разотишли. Всички са били дълбоко заинтересовани и жадни за духовна храна.

8. Отделно. Евр. mephorash, „да бъде обяснен“, от корена parash, „да се отдели“, „да се уточни“ (виж върху Ездра 4:18). Въпреки че параш се появява няколко пъти в Стария завет, точното му значение не винаги е сигурно. Макар че преводът „ясно“ или „отчетливо“ е възможен, много учени предпочитат да го предадат като „с тълкуване“ (в полето на RSV), като по този начин подчертават идеята за значението да се изясни за ума, а не просто звукът да е ясен за ухото. Очевидно първото би включвало и второто, защото публиката трябва да чуе отчетливо, преди да може да разбере значението. Други предполагат „на части“, което означава, че части от закона са били последователно четени и обяснявани. Някои смятат, че този обичай да се чете кратък пасаж от Писанието на иврит и да се обяснява на арамейски е влязъл в употреба след Пленението, когато арамейският започва да замества иврит (виж Неемия 13:24) като общ език на хората (виж том I, стр. 29, 30; виж върху Лука 4:16).

Даде смисъл. Това е било тълкувано в смисъл, че левитите са превели Еврейски думи в популярния арамейски.

Според стихове 5–8, само левитите изглежда са чели от книгата на закона, и да са обяснили прочетеното. Изглежда, че Ездра не е направил нищо повече от това да отвори книгата (ст. 5) и да председателства събранието. Стихове 2 и 3 обаче заявяват, че самият Ездра е чел на събралия се народ. Следователно изглежда, че стихове 4–8 са по-подробно описание на това, което е свързано в стихове 2 и 3. Ездра може да е бил първият четец, докато левитите по-късно се присъединили към него в четенето и тълкуването на закона. Единственият съмнителен момент е дали 13-те левити са тълкували закона последователно или едновременно на различни групи хора. Последното мнение вероятно е правилно.

9. Тиршатха. Управителят (вижте върху Ездра 2:63).

Не скърбете. Прочетеният откъс сигурно е впечатлил дълбоко събралата се тълпа. Прочетените части от Писанието се състоеха от определени пасажии от Второзаконие, заедно с други части от Тората, подбрани, за да осъдят хората за греха им в престъпването на Господните заповеди и да им напомнят за наказанията, на които могат да се изложат по този начин. Те бяха толкова развълнувани, че скърбяха и плакаха. Това накара Неемия, Ездра и левитите да ги насърчат и утешат.

10. Изпращайте порции. Сравнете Естир 9:19, 22. Колко е уместно тези, които имат, да споделят с тези, които имат малко или нищо, особено по празници, за да могат всички да се радват заедно (вижте Втор. 16:14).

Радостта Господня. Общото мнение, че еврейската религия е мрачна и „Аскетичен“ е погрешно. Неговите ритуални и церемониални разпоредби наистина бяха подробни и със сигурност тържествени, но в службите имаше много радост. Религиозните ритуални изисквания включваха жертвоприношения на благодарност, от които по-голямата част се изяждаше от жертвоприносителя и неговите приятели на празнична трапеза (Второзаконие 27:6, 7). Съботният ден, както първоначално беше планиран, далеч не беше мрачното събитие, което някои си представят. По-скоро беше ден на духовна наслада, радост и веселие (Исая 58:14). От другите сезони, отделени за специални религиозни обреди, само в един от тях хората трябваше да „смирят“ душите си (Левит 23:27). Другите бяха празници за възпоменание на Божията доброта и за принасяне на хвала на Него.

13. Вторият ден. След като посветиха първата половина на Нова година – първия ден на гражданската година – на слушане на наставления от книгата на закона, а втората половина – на радостни празненства, хората очевидно се върнаха по домовете си. Главите на семейства и градовете обаче се събраха със свещениците и другите църковни служители на следващия ден за инструкции относно по-нататъшните дейности през седмия месец от църковния календар (виж том II, стр. 109, 110).

14. Записано в закона. Законът относно Празника на шатрите се намира в Лев. 23:39–43. Във Втор. 16:13, 14 на хората е заповядано да празнуват с радост. Обичаят да живеят в колиби е основан на Лев. 23:43. Тази практика очевидно е излязла от употреба, първо по време на пленничеството, а след това и след временното ѝ възраждане от Зоровавел (Ездра 3:4).

15. Излезте на планината. Запазеният текст изглежда предполага, че това твърдение и Следващото е цитирано от Писанието, но това не е така. Тази трудност е избегната от LXX, където между „Йерусалим“ и „Излезте“ гласи „и Ездра каза“, вместо „казвайки“.

Бор. Евр. „ешемен“, буквално „маслено дърво“, обикновено се превежда като „дива маслина“ в превода на този текст. Спорно е обаче дали дивото маслиново дърво, или олеастър, което съдържа малко или никакво масло, би получило такова име. Следователно предположението е...

е направено предположение, че се има предвид смолисто дърво, може би ела. Според 1 Царе 6:23, 31, 32 дървесината му е била използвана като дървен материал, докато дивата маслинова дървесина е с малка стойност за описаната тук цел.

Палмови клони. Тоест, на финикова палма.

Дебели дървета. Същият израз е използван в Лев. 23:40, но и в двата случая значението е неясно. Вероятно се имат предвид дървета с гъста растителност. Забележително е, че две от дърветата, заповядани в Лев. 23, са пропуснати тук, докато три – маслината, елата и миртата – са добавени.

16. Покривът. Плоските покриви на ориенталските къщи и дворовете, около които са били разположени Обикновено построените обзавеждали удобни места за колибите и можели да бъдат използвани от жителите на Йерусалим. Посетителите от провинцията (виж стих 15) заемаха откритите пространства в града и дворовете на Храма, където можели да се настанят мнозина.

Водна порта. Вижте стих 1 и на гл. 3:26.

Ефремовата порта. Според гл. 12:38, 39, тази порта се е намирала между Широката стена и така наречената Стара порта и следователно трябва да е била в западната стена. Фактът, че не е спомената в списъка на гл. 3, може да се дължи или на пропуск в списъка някъде в гл. 3:6–8, или на факта, че тази конкретна порта е била завършена преди пристигането на Неемия. Ако не е била изгорена от врагове, атакуващи града (виж Неем. 1:3), нямаше да се нуждае от ремонт.

17. Иисус. Иисус е съкращение от Иисус, обикновено превеждано като Иисус Навин в съвременните преводи (Исх. 17:9; и др.). Гръцката форма на това име е била Иисус (виж Деяния 7:45; Евр. 4:8; виж върху Мат. 1:1).

Не бяха ли направили така израилтяните? Това не означава, че израилтяните не са празнували празника от времето на Исус Навин, при нахлуването в Ханаан, защото според Ездра 3:4 онези, които са се завърнали от плен по това време, са го празнували през първата година от завръщането си. Подобно празненство се споменава и във връзка с освещаването на Соломоновия храм (2 Лет. 7:10; 3 Царе 8:65). Следователно текстът трябва да означава, че от времето на Исус Навин не е имало общо празнуване на този празник, както сега (вижте ст. 14).

18. Той прочете. „Той“ трябва да се отнася до Ездра, въпреки че не е споменаван от стих 1.

13. Систематичното, ежедневно четене на закона може да предполага, че това е била съботна година и че е имало повторение, заповядано във Втор. 31:10–13.

Те спазваха празника. Вижте Лев. 23:34; Числа 29:12–34; Втор. 16:13.

Осмият ден. Това честване на осмия ден е заповядано в Лев. 23:36 и Числа 29:35.

Според начина. Възможно е редовно установен обичай да е споменато, един от многото признаци, че празникът е бил отбелязван непрекъснато.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–18DA 216; PK 661–665

2 PK 661

3 PK 662

4, 6 PK 661

7–10PK 662

8 КОЛ 335

9, 10 MX 281

10 GK 477

12 РК 662

13–18РК 665

15–17МН 282

ГЛАВА 9

1 Тържествен пост и покаяние на народа. 4 Левитите правят религиозна изповед

Божията доброта и тяхната злоба.

1. Двадесет и четвъртият ден. 24-ият ден от 7-ия месец (Тишри) в 21-вата година на Артаксеркс I е 19 октомври 444 г. пр.н.е. (Според еврейското летоброене 20-ата му година е приключила с края на 6-ия месец, виж стр. 101–103.)

Бяха събрани с пост. Изглеждаше уместно събитието, описано в гл. 9 и 10, да се е състояло на 10-ия ден от месеца, когато са отбелязвали великия Ден на изкуплението (РК 665), денят на националното унижение и самоанализ. На този ден, според закона, всеки човек е трябвало да изследва собственото си сърце; който е пренебрегнал да го направи, е трябвало да бъде отлъчен от Израел (Лев.

23:27–29). Със сигурност, при Ездра, спазването на деня няма да бъде пренебрегнато.

Каквато и да е била причината за отлагането на описаното тук събитие, гражданските и църковните власти определили ден, който нямам собствен традиционен ритуал, за тържествения акт на покаяние, към който сега било насочено сърцето на нацията. Избраният ден се паднал два дни след края на радостния Празник на шатрите, който завършвал на 22-ри ден от седмия месец.

С вретила. Относно употребата на вретила в траур вижте Бит. 37:34; 2 Царе 3:31; 21:10; 3 Царе 21:27; и др. Слагането на пръст или прах върху главата е било по-рядко срещано (1 Царе. 4:12; 2 Царе 1:2; и Йов 2:12).

2. Отделиха се. Сравнете гл. 10:28, от който става ясно, че „чужденците“ са езичниците, обграждащи държавата Юдея. Този акт представлява доброволен отказ от всички езически обичаи и контакти (вж. 2 Кор. 6:14).

3. Станаха. Тоест, те останаха на местата си и не си тръгнаха, докато работата не приключи. Изповедта и покаянието бяха пълни. Юдеите изповядваха греховете си коленичейки (Ездра 9:5) или падайки ничком (Ездра 10:1).

Една четвърт. В древността евреите са делили деня на четири части, всяка от които с продължителност около три часа. Подобно разделение на нощта често се споменава в Новия завет (Марк 6:48; 13:35; и др.).

4. Стълбите. Буквално „изкачване“, с което вероятно се има предвид ешафодът или „амвонът“ от Ездра 8:4.

Левитите. Повторението на имената на левитите в стих 5 показва, че поканата за хвала на Бога е различна от вика към Бога с висок глас от стих 4. Изглежда, че левитите първо са извикали към Бога, като са отправяли към Него своите изповеди и молби, и след като са го направили, са призовали събранието да Му се поклони. Осем имена на левити са дадени и в двата стиха, като пет от тях – Исус, Баний, Кадмиил, Шевания и Шеревия – са идентични. Фактът, че останалите три са различни, не бива да се обяснява като преписвачески или редакторски грешки. Има по-просто обяснение – втората група е била съставена отчасти от различни левити от първата група. Ако са били едни и същи и двата пъти, нямаше да е необходимо авторът да повтаря имената им толкова скоро.

5. Левитите. Вижте стих 4.

Твоео славно име. Високата почит, дължима на „името“ на Бог, е проповядвана от авторите на Светото писание, от планината Синай (Изх. 20:7) до остров Патмос (Откр. 15:4), от Петокнижието до книгата Откровение. „Славното име“ е израз, който се среща няколко пъти в Библията, но точните еврейски думи, използвани тук, се срещат другаде само в Пс. 72:19.

6. Ти си Господ, единственият. Сравнете Пс. 86:10 и Ис. 37:16. В последния пасаж фразеологията е почти идентична.

Небето на небесата. Сравнете Втор. 10:14; 3 Царе 8:27; Пс. 148:4. Изразът е обясняван като термин или за най-висшето небе (виж 2 Кор. 12:2), или за вселената като цяло. Последното тълкуване изглежда най-подходящо за различните пасажи, където се среща този израз.

Цялото им войнство. Някои са приели това като звездите, но последното изречение на стиха сякаш сочи ангелите като небесното войнство.

Ти ги запазваш всички. Запазването на всички сътворени неща от Създателя на вселената със сигурност е било вярвано от всички свещени писатели, но никога не е било заявено толкова ясно, колкото тук. Псалмистът казва: „Ти пазиш човек и животно“ (Пс. 36:6), но това признание е далеч от универсалния обхват на настоящия пасаж. Силата да се съхранява е не по-малко важна от силата да се създава.

7. От Ур Халдейски. Вижте върху Бит. 11:31; вижте също Деяния 7:2–4. Авраам. Вижте върху Бит. 17:5.

8. Сключи завет. Алюзия към Бит. 15:18–21; 17:7, 8. За допълнително споменаване на ханаанските народи вижте Изх. 3:8; Втор. 7:1.

Праведен. Бог е наречен праведен, защото Неговите заповеди и Неговият характер са в съответствие (виж Втор. 32:4).

10. Те постъпваха гордо. За „гордите постъпки“ на египтяните се говори в Изх. 18:11.

Намери си име. Тоест, Той стана известен чрез знаменията и чудесата, които извърши. изработени в Египет (виж Изх. 9:16; 14:17; 15:14–16; и др.).

11. Раздели морето. Описанието на това събитие се намира в Изх. 14:21, 22, 28; 15:19.

Като камък. Този израз и терминът „силни води“ са взети от „песента на Моисей“ (Изх. 15:5, 10).

12. Ти ги водеше. С божествено напътствие по пътя към Ханаан, чрез чудотворни знаци за божественото присъствие, виж Изх. 13:21 и Числа 14:14.

13. На планината Синай. Откровението на Бога на Синай и провъзгласяването на закона, описани в Изх. 19 и 20. Сравнете също Втор. 4:36. Относно различните обозначения на „закона“ вижте Пс. 19:9; 119:39, 44, 62, 63, 66, 68 и др.

14. Твоята свята събота. Избраните тук думи предполагат, че съботата е съществувала преди даването на закона, което е в съответствие с Бит. 2:2, 3 и Изх. 16:23. Че Неемия е смятал заповедта за съботата за изключително важна, се вижда от факта, че тя е единствената заповед от Декалога, която е специално спомената. Твърди се, че е била дадена като благодат от Бога на израилтяните, доколкото те е трябвало да участват в Божията почивка в този ден.

15. Хляб от небето. Манната вече е наречена „хляб от небето“ (Пс. 105:40) или „небесното зърно“ (Пс. 78:24). Сега за първи път то е наречено „хляб от небето“ – фраза, позната на християните от употребата ѝ в Йоан 6:32, 51, 58. За осигуряването на манна и вода от скалата за подкрепа на Израел по време на техния

пътуване през пустинята по пътя към Ханаан, виж Изх. 16:4, 10–35; 17:6; Числа 20:8.

16. Те и нашите бащи. Еврейската дума „ние“ тук трябва да се преведе като „дори“ или „а именно“. Този стих напуска за различните бунтове, някои от които са изброени в следващите стихове.

17. В бунта им. За еврейската дума bemiryam, „в бунта им“, седем еврейски ръкописа четат bemisrayim, „в Египет“, с което LXX също е съгласен. Целият пасаж след това гласи: „Те назначиха началник, който да се върне в робството си в Египет.“

Споменаването на назначаването на капитан се намира в Числа 14:4.

Бог, готов да прощава. Буквално „Бог на прощенията“. Еврейската дума за „прощаване“ е рядко срещана и се среща другаде само в Дан. 9:9 и Пс. 130:4. Останалата част от стиха е успоредна на Йоил 2:13 и Йона 4:2.

18. Разлято теле. Вижте Изх. 32:4.

Големи провокации. По-добър превод би бил „големи богохулства“, както е казано думата е предадена в Езекиил 35:12.

20. Твоят благ дух. „Добрият дух“ на Бога се споменава и в Пс. 143:10 и фактът, че Бог наставлява и поучава хората, е показан в Пс. 32:8. Наставлението чрез Божия Дух не се споменава никъде другаде изрично в Стария завет, но се подразбира в Числа 11:17, 25, където Бог е дарил 70-те старейшини с Духа на пророчеството.

21. Нищо не им липсваше. Вижте Втор. 2:7; 8:4.

22. Ъгли. Евр. пе'ах, „ъгл“, може да се преведе и като „страна“, „край“ или „граница“. Тъй като споменатите тук царства на Ог и Сион са били гранични територии на Израел, пе'ах трябва да се преведе съответно.

И земята. Както в стих 16, ние, „и“, трябва да се преведе като „а именно“ или „дори“.

23. Като звездите на небето. Препратка към обещанието, дадено на Авраам (Бит. 15:5; 22:17). Относно феноменалния брой на израилтяните в Египет вижте Изх. 1:7, 12.

24. Ханаанците. Понякога, както в стих 8, за „ханаанците“ се говори като за едно цяло народ, заедно с други племена. В други случаи обаче терминът се използва в по-широк, обхващащ всички жители на Ханаан, независимо от племето, от което да са. Тук се използва в този по-широк смисъл.

25. Силни градове. Сред превзетите силни градове са Йерихон (Исус Навин 6), Лахис (гл. 10:32) и Хасор (гл. 11:11), за да споменем само няколко.

Плодородна земя. Сравнете Числа 14:7, 8; Второзаконие 8:7–9; 4 Царе 18:32. За къщите, пълни с имот, вижте Второзаконие 6:11. Основните култивирани дървета в Палестина били маслините, смокините, ябълките, бадемите, орехите, черниците, чинарите и наровите. Финиковите палми растели изобилно в долината на река Йордан.

И стана дебел. Освен този пасаж, изразът се използва само във Втор. 32:15 и Йеремиа 5:28. Сравнението на тези текстове показва, че тези думи никога не се използват по ласкателен начин, а винаги във връзка с укор (вижте също Йеремиа 50:11; Езекиил 34:20). Неemia 9:25 не е изключение.

26. Хвърли закона си. Виж Езекиил 23:35.

Избий пророците си. Сравни Матей 23:37 и Лука 11:47. Захария, синът на Йодая, е убит от Йоас (2 Лет. 24:22), а много пророци са убити от Йезавел (3 Царе 18:4). Еврейската традиция твърди, че Исая, Йеремиа и Езекиил са били убити от свои събратя евреи, а други може да са претърпели подобна съдба.

27. Ти им даде спасители. Това и стих 28 се отнасят до времето на съдиите. На еврейски Отниил и Еод са наречени „спасители“ (Съдии 3:9, 15, „избавител“); Самегар, Гедеон, Йефтай, Давид и други също са били освободители от чуждо потисничество. Тези мъже бяха издигнати от Бог, за да спасят Неговия народ Израел от тежката ръка на техните потисници.

28. След като си починаха. Вижте Съдии 3:11, 30; 5:31; 8:28 и др.

29. Отдръпна рамото. Фигурата е на вол, който се отдръпва от ярема и отстъпва назад. далеч, когато е необходимо да го носи. В Осия 4:16 се казва, че „Израил се отдръпва като отстъпническа юница“ (виж също Захария 7:11). Това и стих 30 се отнасят за времето на царете.

30. Много години. Бог беше търпелив към северното царство повече от два века, през което време 20 безбожни царе заемаха трона на Израел. Той беше също толкова търпелив към южното царство, на което позволи да продължи да съществува близо 350 години. Много от 20-те царе на Юда Го наскърбяваха с идолопоклонството си и с престъпления извън всякаква мярка.

Твоите пророци. Сравнете 2 Царе 17:13, където са използвани почти същите думи, както в този пасаж (вижте също 2 Лет. 36:15, 16). Имало е почти непрекъсната последователност от пророци от времето на Соломон до вавилонския плен и след това.

Освен пророци, чиито писания са достигнали до нас и чиито имена са познати на всеки читател на Библията, е имало пророци като Ахия Силонитянинът, Идо гледачът, Семая пророк, Ананий, Йеху, син на Ананий, Илиа, Елисей, Михей, син на Имла, Захария, син на Йодая, Олда и редица безименни Божии мъже, които също могат да бъдат класифицирани като пророци. Юдеите бяха пренебрегнали увещанията, постоянно отправяни към тях от Божии пратеници.

Затова Бог предаде народа Си в ръцете на езичниците. Това започна с нашествието на асирийците, които в крайна сметка унищожиха царството на Израел, и завършило с подчиняването на Юдея от халдейците. Съвсем наскоро самаряните и други околни народи нападнали остатъка от Израел.

31. Нито да ги изостави. Въпреки тези наказания, Бог, според обещанието Си (Йеремиа 4:27; 5:10, 18; 30:11; и др.), не изостави напълно Своя народ, нито ги унищожиха напълно. Божиите милостиви отношения с престъпниците бяха с цел запазване на остатък, чрез който Той може да изпълни тези обещания.

32. Страшният Бог. Подобна фразеология се появява във Втор. 10:17 и Неем. 1:5. До за онези, които отхвърлят Неговата милост, Бог се явява като Съдия (виж Откр. 6:14–17).

Който пази завета. Тази мисъл се среща и в Пс. 89:28 и Неем. 1:5.

Царете на Асирия. Салманасар III от Асирия — не се споменава в Библията — Записано е, че той победил Ахав и принудил Йеху да му плати данък и да коленичи пред него. Тиглатпаласар III (наричан Пул във Вавилония) взел данък от Менахем (4 Царе 15:19, 20) и отвел в плен две и половина племена (4 Царе 15:29; 1 Летописи 5:26). Трети асирийски цар, Салманасар V, обсажда Самария (4 Царе 17:5–23) и най-вероятно я превзема точно преди смъртта си. Четвърти, Сенахирим, превзема всички укрепени градове на Юдея от Езекия и го принуждава да откупи Йерусалим, като плаща голям откуп (4 Царе 18:13–16). Друг асирийски цар, или Асархадон, или Ашурбанипал, отвежда Манасия като пленник във Вавилон (2 Летописи 33:11). Това е последната асирийска експедиция в Юдея. Господ, чрез Исаия, нарича асирийския монарх „жезълът на гнева Ми“ (Исаия 10:5). За тези контакти между асирийските царе и евреите вижте том II, стр. 159, 160.

33. Ти си праведен. Сравни Втор. 32:4; Ездра 9:15; Неем. 9:8.

34. Нито пък нашите царе. При изброяването на различните класи от народа, пророците тук са пропуснати, защото като Божии свидетели те не са причислени към онези, които са прегрешили, макар че са споделяли страданията, сполетели нацията.

35. В тяхното царство. Това се отнася до времето, когато Юдея е била независимо царство, неподчинено на чужда сила. Но дори когато са били господари на собствената си земя, евреите рядко са служили на Този, който им е дал земята им; по-скоро те са служили на боговете на народите, които по-късно са ги покорили.

36. Ние сме слуги. Тъй като израилтяните отказаха да бъдат слуги на Бога, те бяха предадени на чужденци като роби (виж Йер. 5:19). Впрочем, те все още се оказаха слуги на чужда сила, персите, въпреки че Бог в Своята милост им беше възстановил известна степен на независимост и свобода. Сравнете 2 Лет. 12:8, където се противопоставят служението на Бога и „служението на царствата на страните“.

37. Донася голям приход. Тоест, персийските монарси са получавали големи приходи от Юдея. Сумата, плащана от малката провинция Юдея, не е известна, но сатрапията „Отвъд реката“, към която е принадлежала Юдея, е плащала годишно 350 таланта сребро (Херодот iii. 91), или около 11,6 (10,9 метрични) тона, ако са леки таланти, плюс голяма вноска в натура.

Господство над телата ни. Персите упражняваха правото да мобилизират поданиците си. на военна служба, за да се бият на суша и море. Евреите несъмнено са участвали в експедициите на Дарий и Ксеркс срещу Гърция и много от тях може да са били убити при някои от катастрофалните поражения, които персийските армии са претърпели там.

Над добитъка ни. Това се отнася до факта, че чуждестранните владетели са вземали каквото си искат, а номиналните собственици е трябвало да се задоволят с останалото. Въпреки че човек притежава големи стада, той никога не може да знае колко полза ще му донесе те. Въжени животни вероятно са били реквизирани за военна служба.

Голямо страдание. Тъй като владетелите са присвоявали еврейската собственост по своя воля, добивите както от земята, така и от стадото, това страдание вероятно е включвало и ужасна бедност. Терминът е включвал и душевните страдания на един свободолюбив народ, докато е страдал от мъчително робство върху земята, която е била тяхна по божествен дар. И все пак няма ропот срещу Бога. Неговата ръка е ясно видима във всички страдания и тяхната горчивина е само самоукор.

38. Запечатайте го. Древните документи обикновено са били запечатвани. Когато записите са били писани с клинопис върху меки глинени плочки (вижте том I, стр. 110, 134, 139), цилиндричните печати са били валцувани върху влажната глина на плочките преди изпичане. Документ, написан върху папирус (вижте стр. 417; том I, стр. 30, 31), е бил навиван и сгъван. Около него се е връзвал конец и върху възела се е поставяла буца глина; след това или се е притискал печат в глината, или върху него се е валил цилиндричен печат. Понякога всяка страна по договора е щамповала своя печат върху отделно парче запечатваща глина, което след това е прикрепяло към документа с помощта на конец. По този начин е можело да се прикрепят произволен брой печати.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

31-38DA 216

1, 2 бр. 665

5, 6 РК 666

6-то издание, стр. 130; стр. 115

13 ПП 365

19-21 ПП 406

20 АА 53

38 РК 666

ГЛАВА 10

1 Имената на онези, които запечатаха завета. 29 Точките на завета.

1. Тиршата. Персийската титла за „управител“ (вижте върху Ездра 2:63). Неемия, чието влияние несъмнено стои зад дългото обръщение към левитите, записано в предходната глава, може би е бил духовният баща на завета, който сега предстои да бъде сключен. Той е дал пример, като е бил първият, който е подписал документа.

Зидкия. Вероятно високопоставен служител. Не е известно обаче нищо повече за него. Предполага се, че според аналогията от Ездра 4:9, 17 той е бил секретар на управителя.

2. Серая. 21-те имена след тези на Неемия и неговия секретар са обозначени като „свещеници“ (ст. 8). Сред тях, първосвещеническият дом на Серая е имал, съответно, предимство. От всичките 21 имена, 15 се появяват в гл. 12:2-7 като водещи свещеници, дошли с Исус и Зеровавел от Вавилон, а в гл. 12:12-21 като глави на свещенически домове. Следователно е очевидно, че тези 21 мъже, които са подписали споразумението, са го направили като глави на съответните си семейства и родове (вижте върху Неемия 12; Лука 1:5).

9. Левитите. Исус, Бинуй и Кадмиил представляват трите главни семейства на левитите, които се бяха завърнали със Зеровавел (виж Ездра 2:40; 3:9; Неемия 7:43; 9:4, 5; и др.). Тук изглежда, че Бинуй е изместил Кадмиил и е заел второ място. От останалите имена, тези на Хашавия и Шеревия представляват семейства, които са се завърнали с Ездра (Ездра 8:18, 19). Останалите имена вероятно също са имена на семейства.

14. Началникът на народа. От стих 14 до Магпиас в стих 20 личните имена съответстват на тези на мирянски семейства, които са се завърнали със Зеровавел (Ездра 2:3-30; Неемия 7:8-33); първите 18 са лични имена, две от които (ст. 17) трябва да бъдат обединени с тире, тъй като е ясно, че представляват едно семейство „След Езекия“, споменато в Ездра 2:16 и Неемия 7:21. („Езекия“ и „Езекия“ са идентични в оригиналния еврейски текст.) Последните три са имена на местности: Невай (ст. 19), същото като Нево (гл. 7:33); Магпиаш (ст. 20), същото като Магбиш (Ездра 2:30); и Анатот. Останалите (от Мешулам до Ваана, Неемия 10:20-27) са имена или на главите на различните домове, на които са били разделени тези семейства, или на старейшините на по-малките градове на Вениамин и Юда. Това, че не всички семейства, изброени в Ездра 2, се появяват в този списък, може да се дължи на факта, че някои може да са се слели, въпреки че има и доказателства, че през годините са се случвали нови попълнения в броя на семействата.

28. Останалите хора. Изброяването на класите е същото като в Ездра 2:70. Тъй като не липсва нито един клас хора, очевидно е имало общо, може би универсално, съгласие от страна на нацията с разпоредбите на завета.

Тези, които се бяха отделили. Тази класа може да е произлязла от онези израилтяни, които бяха оставени в земята по време на пленничеството и които сега се присъединиха към новата общност (вижте Ездра 6:21).

Всеки, който има знание. Интересно е да се отбележи, че противно на ориенталската практика, жени и зрели млади хора също са подписали завета. На всички, които са били достатъчно възрастни, за да разберат естеството на завета, е било позволено да участват в свещения ритуал. Малко вероятно е да се има предвид само образованата класа, както предполагат някои коментатори.

29. Те се присъединиха. Обикновените хора изразиха подкрепата си към водачите, които бяха прикрепили печатите си към документа, като по този начин одобриха и ратифицираха стореното от тях.

Проклятие. Възможно е проклятията и благословиите от Второзаконие 27 и 28 да са били включени в четенията, взети от закона. Вероятно е била полагана клетва от народа всеки път, когато е бил потвърждаван заветът между Бог и Неговия народ (виж Второзаконие 29:12; 4 Царе 23:3).

Божият слуга. Тази титла принадлежи на Моисей по уникален начин. Бог го нарече „мой слуга Моисей“, който е „верен в целия Ми дом“ (Числа 12:7), и оттогава нататък това е неговата специална титла (виж Исус Навин 1:2; 8:31, 33; 1 Лет. 6:49; 2 Лет. 24:9; Дан. 9:11; Евр. 3:5).

30. Да не даваме дъщерите си. Очевидно реформата, въведена от Ездра (Ездра 9, 10), е имала не се оказа траен (виж върху Неемия 13:23).

31. В съботата. Забраната за търговия в събота, макар и да не е изрично спомената в четвъртата заповед, е имплицитно заложена в нея и със сигурност е включена в разпоредбите, отнасящи се до този ден. Амос 8:5 предполага тази забрана, както и Исаия 58:13 и Йеремиа 17:19–27. Най-ранните небиблейски доказателства за спазването на седмичната събота сред евреите идват от V век пр.н.е., от Елефантина в Египет. Това споменаване на съботата се намира върху остракони или керамични черепки, т.е. парчета счупена керамика, често използвани като евтин материал за писане.

Светият ден. По-скоро „свят ден“, което означава, че хората са се задължили да се въздържат от търговия не само в събота, но и във всеки свят ден.

Оставете седмата година. Съкратено изявление на закона относно съботна година (Исх. 23:10, 11), според която земята трябвало да остане необработена и незасята през тази година. Този закон често е бил пренебрегван по време на монархията и пренебрегването му е било един от греховете, които Пленът е имал изрично за цел да накаже (2 Лет. 36:21). Сега изглежда, че след завръщането това правило отново е било нарушено.

Дълг. За коментар вижте гл. 5:12–13.

32. Третата част от шекел. Не е посочено кой е трябвало да направи този принос за поддържането на храмовата служба, но това беше добре познат обичай. Това плащане очевидно беше възраждане на Моисеевата заповед (Исх. 30:13), според която всеки мъж на 20 и повече години трябва да дава половин сикъл като принос на Господа, данък, който все още се изискваше по времето на Христос (Мат. 17:24). Като се има предвид бедността на по-голямата част от общността, този данък сега беше намален до една трета от сикъла за всеки мъж. Мнението на Ибн Ездра, великият еврейски коментатор от Средновековието, че една трета от сикъла трябва да се плаща в допълнение към половин сикъла, събиран в съответствие със закона, не е подкрепено от текста.

За службата. Този фонд не е бил за строителни разходи или за ремонтни дейности по Храма, а за поддържане на редовните служби в Храма. Според стих 33 този данък е трябвало да се използва за осигуряване на присъдените хлябове, постоянното месо и всеизгарянията (Числа 28:3–8), жертвоприношения за съботния ден и новолунието (гл. 28:9–15) и за други празници (гл. 28:16 до 29:40).

33. Свети неща. „Приносите за движение“ и „примирителните приноси“ (Лев. 23:10, 17, 19) вероятно са предназначени, тъй като са били „свети на Господа за свещеника“ (Лев. 23:20). Освен това, този данък е покривал приносите за грях, заповядани в Числа 28:15, 22, 30; 29:5, 11, 16, 19;

и т.н., и всичко друго, което може да е необходимо. Установяването на такъв данък не означава непременно, че обещанията от Артаксеркс в неговия указ (Ездра 7:20–22) беше престанало и че конгрегацията сега счете за необходимо да покрие разходите от собствени средства. В допълнение към помощта, предоставена от царя, сега се наложи да се осигури и задоволяване на увеличените нужди на Храма.

34. Приносът на дърва. Мойсеевият закон просто предписвал дървата постоянно да горят на олтара и свещеникът да слага дърва върху него всяка сутрин (Левит 6:12, 13). Не са дадени обаче никакви указания относно набавянето на дърва. Този завет е направил задължение на общността да осигури необходимите дърва, а различните домове са били последователно отговорни за тази нужда, в реда, определен чрез хвърляне на жребий. Според Йосиф Флавий (Войни II. 17. 6) дървата, необходими за една година, са били донасяни на определен ден, 14-ия ден от 5-ия месец, който е бил отбелязван като празник, наречен „носене на дърва“.

35. Първите плодове. За тези от земята вижте Изх. 23:19; 34:26; Втор. 26:2; за тези от плодните дървета вижте Лев. 19:23.

36. Първородни от нашите синове. Те трябваше да бъдат откупени според оценката на свещеникът (Числа 18:16), както и нечистият добитък (Числа 18:15). Първородните от говедата и овцете трябваше да бъдат принесени в жертва на олтара (Числа 18:17).

37. Първите плодове от нашето тесто. Вижте Числа 15:18–21.

Нашите приноси. Буквално „нашият възвишен принос“ (виж Числа 15:20; Лев. 23:11, 17).

Стаите на дома. Складовите помещения, прикрепени към сградата на Храма (виж гл. 13:4, 5).

Десятьците от нашата земя. Десятъкът изглежда е бил пренебрегнат от мнозина, с В резултат на това свещениците и левитите не могли да изпълняват задълженията си в Храма и били принудени да си изкарват прехраната по друг начин (виж гл. 13:10). Хората сега тържествено обещали да възобновят практиката. Малахия, който също пророкувал за това време, обсъжда същия проблем и напомня на хората за недостатъците от удържането на десятъка и благословиите, които съпътствали верността (Мал. 3:8–12). Относно закона за плащането на десятък в условията на земеделска икономика вижте Лев. 27:30.

Във всички градове. Изглежда, че земеделските десятъци не са били донасяни в Йерусалим, а са били съхранявани в центрове, където са били произвеждани, докато не бъдат потърсени от левитите. Не е ясно дали в тези градове са били предвидени складове за тази цел или дали се имат предвид левитски градове.

Оран. Буквално „работа“.

38. Свещеникът. Свещеникът е трябвало да присъства, когато левитите са вземали десятъка, не толкова като гаранция, че ще получат своя дял, както някои коментатори са смятали, а за да се осигури дела на свещениците, десятъкът от десятъка на левитите (Числа 18:26). Според този стих, десятъкът е трябвало да бъде пренесен в Йерусалим за сметка на получателите и е било справедливо свещеникът да участва в работата по транспортирането му до там. Тази разпоредба трябва да е била замислена и като гаранция за правилното боравене със свещените средства. Присъствието на представители на двата църковни ордена по време на получаването и разделянето на десятъка би довело до избягване на лошо управление на тези средства.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

29–36РК 667

32, 33 ПП 526

ГЛАВА 11

1 Владетелите, доброволци, и десетият, избран чрез жребий, живеят в Йерусалим. 3 Списък с имената им. 20 Останалите живеят в други градове.

1. Живял в Йерусалим. Този разказ продължава историята от гл. 7:4 и разказва за мерките, предприети за изпълнение на решението на Неемия да насели отново Йерусалим. Йерусалим вече е бил резиденция на благородниците или племенните глави (виж гл. 2:16; 5:17) и не можело да се очаква увеличение в тази посока. Затова Неемия е сметнал за необходимо да се обърне към други класи от населението, за да привлече нови заселници за столицата.

Хвърляне на жребий. В древността юдеите често използвали жребия, за да решават въпроси, при които човешката преценка изглеждала недостатъчна, вярвайки, че „цялото им разпореждане е от Господа“ (Притчи 16:33). В хода на историята на Божия народ е било дадено божествено одобрение за използването на жребия за избор на хора (Исус Навин 7:16–18; 1 Царе 10:19–21), за разпределение на земи (Числа 26:55, 56) и за определяне на реда, в който различните групи трябва да изпълняват своите задължения (1 Лет. 24:5; 25:8).

Светият град. Това обозначение се среща в пророчествата на Исаия 48:2; 52:1; Дан. 9:24; Йоил 3:17, но тук се използва за първи път в исторически разказ. Отсега нататък употребата му става по-честа (виж Мат. 4:5; 27:53; Откр. 11:2; и др.), докато не получава арабското име ел-Кудс, „Свято (място)“. Това име е запазено като официално до наши дни.

2. Доброволно предложен. В допълнение към онези, върху които падна жребият и които го приеха като Посочвайки отговорността си да се преместят в Йерусалим, имаше някои доброволци, които се преместиха със семействата си в града. Техните сънародници ги благословиха за техния патриотизъм.

3. Началник на провинцията. Тоест, провинция Юдея като част от Персийската империя. В съзнанието на автора, първенците на провинцията са противопоставени на еврейските глави на семейства, които са живели във Вавилон или в други части на империята.

Живял в Йерусалим. Тоест, преброяване на всички „началници на провинцията“, живеещи там след прехвърлянето.

Израел. Общо наименование за членовете на всички племена, с изключение на левитите. Според 1 Лет. 9:3 е очевидно, че сред завърналите се са били членове на двете големи племена на Израел, Манасия и Ефрем. Гражданите са третираны по класове, както в други списъци, а миряните предшестват служителите на Храма.

4. В Йерусалим живееха. Не че всички жители на Йерусалим бяха само от племената на Юда и Вениамин; имаше много левити (ст. 10–19), вероятно също манасийци и ефремци (Лет. 9:3), а също и нетинимци (Неем. 11:21), които не принадлежаха към никое племе. Възможно е да е имало и представители на други племена. Въпреки това, мъжете от Юда и Вениамин изглежда са съставлявали по-голямата част от населението и затова са споменати само те. Паралелен списък на жителите на Йерусалим се намира в 1 Лет. 9, който може да се основава на малко по-късно преброяване, тъй като всички числа са по-високи, отколкото в Неем. 11.

Атая. В 1 Лет. 9:4 името е дадено като Утай. Предците, посочени на Атая тук и в 1 Лет. 9, са различни, с изключение на Фарес (Перес), син на Юда. Но всеки списък вероятно е съкращение на много по-дълъг и двамата писатели не във всички случаи са избрали едни и същи имена за своите родословия.

5. Шилони. Тъй като изглежда странно евреин да е дошъл от Шило, град в северното царство Израел, масоретската вокализация на тази дума вероятно е неправилна.

Фразата вероятно би трябвало да се преведе като „син на Шеланита“, което означава потомък на Шела, третият син на Юда, баща на „рода на Шеланите“ (Числа 26:20).

6. Храбри мъже. Юда осигури 468 мъже, способни да носят оръжие, около половината от Вениамин, което осигури 928 мъже (ст. 8). Градовете на Юда, разположени на юг от Йерусалим, може да не са чувствали необходимостта да поддържат столицата силна, както вениамитите, които живеели в истинската опасна зона, границата на Самария.

7. Салу, син на Мешулам. Сравни 1 Лет. 9:7. Другите имена в генеалогията е различна, вероятно по същата причина, отбелязана в стих 4.

8. Деветстотин двадесет и осем. Преброяването от 1 Лет. 9:9 съдържа 956 мъже. Очевидно броят на вениамитите в Йерусалим се е увеличил съвсем леко между двете преброявания. За разлика от това, Юдея показва увеличение на населението на Йерусалим от 468 на 690 души през същия период от време. Увеличението може да се дължи отчасти на факта, че в Йерусалим се е заселило допълнително еврейско семейство, това на Зара, петият син на Юда (1 Лет. 9:6).

10. Йедая. Според 1 Лет. 9:10 трите имена, дадени там, принадлежат на трима различни свещенически семейства. Според това изглежда, че еврейското *ben*, „син на“, вероятно е грешка на преписвач. Йедаия и Йоиарив представляват две от главните свещенически семейства и обикновено се споменават заедно (1 Лет. 24:7; Неем. 12:19; и др.). Яхин е свещеническо семейство с много по-малко отличие, вероятно произлизащо от главата на 21-ия свещенически клас по времето на Давид (1 Лет. 24:17).

11. Серая. Това име обозначава семейството на първосвещеника (гл. 10:2; 12:1, 12). Вероятно се е имал предвид първосвещеникът, пленен от Навуходоносор (4 Царе 25:18–21).

Синът на Хелкия. Както толкова често в Библията „син“ означава „внук“ (виж Ездра 7:1; виж 1 Лет. 2:7).

Владетелят. Има се предвид първосвещеникът, макар че името му не е посочено. В Неемия време Елиасив е изпълнявал тази длъжност (виж гл. 12:10; 13:4), но тук е посочено само името на неговия род.

12. Техните братя, които вършеха работата. Тоест, свещеници с обикновен ранг. Според стихове 12–14, 1192 свещеници вече живеели в Йерусалим. Така от 4289, които се завърнали със Зоровавел (Ездра 2:36–39) и други по-късно с Ездра (гл. 8:24; и т.н.), само един на всеки трима или четирима живеел в Йерусалим. Когато било проведено преброяването от 1 Лет. 9, свещеническото население на Йерусалим нараснало до 1760 (ст. 13).

14. Един от великите мъже. Евр. хагедолим. Това вероятно би трябвало да се счита за собствено име (вижте RSV и полетата на KJV).

16. Надзорът. Тримата левити, посочени тук, са отговаряли за материалните нужди и финансовите дела на Храма. Те са споменати и в Неем. 8:7; 12:34, 42 като видни левити (виж 1 Лет. 26:29).

18. Всички левити. Малкият брой левити, 284 в сравнение с 1192 свещеници, е очевидно тук, както в Ездра (виж върху Ездра 2:40).

19. Носачите. За имената им вижте Ездра 2:42.

21. Нетинимите. За нетинимите вижте Ездра 2:43; за тези, които са живели на Офел, вижте Неемия 3:26.

22. Надзорникът. Този стих трябва да се преведе като едно изречение, а не като две изречения, а думата „бяха“, която не е в еврейския език, е пропусната. Узи е бил надзорник на пеенето в Храма. Както мъжете, споменати в стихове 15, 16, са имали „...“

надзор на външните дела“, така че делата в Храма били под надзора на Ози. Той също така участвал в освещаването на стената (гл. 12:42).

23. Царската заповед. Не тази на Давид, който някога е регулирал службите на левитите (1 Лет. 25), а на персийския цар Артаксеркс I, който, изглежда, е отпуснал определена дневна сума от царските приходи за издръжка на пеещите левити. Причината за тази специална благосклонност може да е била, че левитският хор е трябвало да се моли „за живота на царя и на синовете му“ (Ездра 6:10) и че малкото пеещи левити, които са се завърнали от Вавилон, е трябвало да бъдат на постоянно дежурство в Храма.

24. В ръцете на царя. Длъжността на Петахия била подобна на тази, заемана от Ездра (вижте върху Ездра 7:12). Като посредник между персийския двор и Юдея, той може да е бил куриер, натоварен със свързки.

25. Селата. Неемия сега оставя градското население на Йерусалим, за да даде списък с градове, очевидно принадлежащи към провинция Юдея. Този списък прави възможно съставянето на карта на Юдея от времето на Неемия на малко по-сигурна основа, отколкото би било възможно иначе, вижте „Провинция Юдея по времето на Неемия“. Списъкът, както е даден тук, обаче е непълен, тъй като редица градове, споменати в Ездра 2:20–34 и Неемия 3, за които е известно, че са били населени с евреи в периода след изгнанието, не са изброени.

Кириат-Арба. По-старо име на Хеврон (Съдии 1:10) и очевидно основано на името на основателя му Арба, един от анахимите (Исус Навин 14:15; 15:13; 21:11). Интересно е да се отбележи, че древното име е възстановено след Плена.

Дивон. Смята се, че е вариант на изписването на Димона, посочен сред градовете на Негев. в Исус Навин 15:21–26. Ако е така, то би трябвало да е било в околностите на Ароер, сега Арара, на около 7,4 км югоизточно от Вирсавия. Самият Дивон обаче все още не е локализиран.

Йекавзеел. Това неидентифицирано място изглежда е било същото като Кабзеел, в крайния юг на Юдея.

26. Йешуа. Сега Тел ес–Са'си, около 81/2 мили. (13,6 км.) изток-североизток от Вирсавия.

Молада. Вероятно на мястото на Тел ел–Милх, на около 16 км югоизточно от Беер Шева.

Бет-фелет. Вероятно близо до Вирсавее, но все още неидентифициран (виж Исус Навин 15:27).

27. Хацар-Шуал. Друго място в околностите на Вирсавия, което все още не е идентифицирано (Исус Навин 15:28). Името означава „Селото на лисицата“.

28. Сиклаг. Слави се като град, даден на Давид от Анхус, цар на Гет (1 Царе 27:6), и скоро след това превзет от амаличаните (1 Царе 30:1). Вероятно се е намирал на сегашното място на Тел ел-Хувейлфе, на около 16 км северно от Вирсавее.

Мекона. Неизвестно място.

29. Ен-римон. Сега Khirbert Umm er-Ramamîn, 81/2 мили. (12,8 км.) северно от Вирсавия.

Зарей. Вероятно същата като Зора, сега Сара, на около 24 км западно от Йерусалим.

Джармут. Сега Khirbet Yarmûk, на около 14 мили. (22,4 км.) западно от Витлеем.

30. Заноа. Сега Khirbet Zanû', 2 мили. (3,2 км.) североизточно от Джармут.

Адулам. Now Tell esh-Sheikh Madhkûr, 10 мили. (16 км.) северозападно от Хеврон.

Лахис. Сега Тел ед-Дувейр, на около 25,6 км северозападно от Хеврон, където през годините 1932–1938 са проведени важни разкопки под ръководството на Дж. Л. Старки (виж том I, стр. 125).

Азека. Сега Тел Ез-Закария, на около 29 километра югозападно от Йерусалим. Подобно на Одолам и Лахис, той е бил един от градовете, укрепени от Ровоам (2 Лет. 11:9). Азека и Лахис са последните градове, паднали под властта на силите на Навуходоносор преди превземането на Йерусалим (Йер. 34:7).

Вирсавее до долината на Еном. За практически цели тук са споменати най-южните и най-северните райони на предишното племе на Юда, на разстояние от около 64 км по права линия. Долината на Еном се намираше непосредствено на юг от Йерусалим. Сравнете подобния израз „от Дан до Вирсавее“ (вижте на

Съдии 20:1).

31. От Гева живееше в Михмас. Буквално „от Гева [до] Михмас“. Гева сега е Йева, на 11,2 км североизточно от Йерусалим, докато Михмас, сега наричан Мухмас, се намира на 3,2 км по-нататък, североизточно от Гева.

Айджа. Идентифицирана като Ет-Тел, на 2,4 км югоизточно от Бетел, обект, разкопан от френска експедиция от 1933–1935 г. Не е сигурно дали Айя (ет-Тел) е Ай от Исус Навин 7 и 8 (виж том II, стр. 42).

Бетел. Сега Бейтин, 17,6 км.) северно от Йерусалим. Бетел е играл важна роля в историята на Израел. Именно там Яков сънувал стълбата, която стигала до небето (Битие 28). През целия период на царството на Израел Ветил бил мястото на един от двата отстъпнически храма, основани от Йеровоам I (1 Царе 12:28, 29).

32. Анатот. Левитски град (Исус Навин 21:18), който някога е бил дом на Йеремиа (Ер. 1:1; 32:7). Сега се нарича Рас ел-Харубе и се намира на по-малко от 3 мили североизточно от Йерусалим.

№ Този град, известен с клането на свещениците от Доик по времето на Саул (1 Цар. 22:18, 19, може да се види от Йерусалим (Ис. 10:32). Предварително е идентифициран с Ет-Тор на Елеонската планина.

Анания. Това изглежда е старозаветното име на Витания, град на източния склон на Елеонската планина, който е играл важна роля в живота на Христос. Съвременното му име е ел-Азарийе.

33. Хацор. Сега Хирбет Хацур, приблизително на 6,4 км северозападно от Йерусалим.

Рама. Вероятно ег-Râm, 4 мили. (6,4 км.) северозападно от Йерусалим.

Гитаим. Град във Вениамин, все още неидентифициран.

34. Хадид. Сега el-Hadîtheh, 31/2 мили. (4,8 км.) североизточно от Лида.

Зебоим. Град близо до Хадид, все още неидентифициран.

Небалат. Сега Бейт Набала, 2 мили. (3,2 км.) северно от Хадид.

35. Лод. Лида от новозаветните времена, сега наричана Луд. Този град става важен по време на Макавеите (1 Мак. 11:34; и др.). По-късно е наречен Диосполис.

Оно. За първи път се споменава в 1 Лет. 8:12, заедно с Лод, както и в Ездра 2:33. Сега е Кефр'Ана, 5 мили (8 км.) северозападно от Лида.

Долината на занаятчиите. Тази долина, очевидно в близост до Оно и Лод, все още не е идентифицирана.

36. Разделяния. Стих 36 трябва да гласи: „Разделянията на левитите в Юдея бяха присъединени към Вениамин“ (RSV). Очевидно определени части от левити, които според предишните разпоредби са били разположени в Юдея, сега са били преместени във Вениамин. Преброяването при Неемия може да е разкрило, че непропорционално голям брой левити са живели в Юдея.

ГЛАВА 12

1 Свещениците, 8 и левитите, които се изкачиха със Зоровавел. 10 Последователността на първосвещениците. 22 Някои главни левити. 27 Тържествеността на освещаването на стените. 44 Службите на свещениците и левитите, назначени в храма.

1. Свещениците и левитите. Списъкът, представен в стихове 1–9, се изяснява чрез сравнение с два паралелни списъка, този на свещеническите семейства, чиито печати са били скрепени със завета (гл. 10:2–8), и този на главите на свещеническите класове под ръководството на първосвещеника Йоаким (гл. 12:12–21). Броят на имената се различава леко от списък до списък, както и имената и редът, в който се появяват. Че това са фамилни имена, е най-очевидно от третия списък.

От сравнението на двата списъка в гл. 12 (колони 2, 3, 4) става ясно, че имената на главата на дома на Миниамин, както и на дома, така и на главата на дома на Хатуш, липсват във втория списък. В други отношения двата списъка съвпадат както по брой, така и по реда, в който се появяват. Сравнението на двата списъка от гл. 12 с този от гл. 10 обаче показва по-големи разлики. От 22-те имена, дадени в гл. 12:1–7 (21 имена в стихове 12–21), 15 (14 в стихове 12–21), маркирани със звездичка (*), се срещат и в гл. 10. Но Пасхор, Малхия, Авдия, Даниил, Варух и Мешулам от гл. 10 липсват в гл. 12. Някои коментатори се опитват да обяснят тази разлика, като предполагат, че част от свещениците са отказали подписите си, защото не са се съгласили със строгите мерки на Ездра и Неемия. Това предположение би било възможно, ако само 15 глави на свещенически семейства бяха подписали завета вместо 21.

Тъй като обаче вместо липсващите 6 имена се появяват 6 други, това не може да е причината. Причината за разликите вероятно е времевият интервал между двата списъка. Списъкът от гл. 12:1–7 е от времето на Зоровавел, този от гл. 12:12–21 от времето на първосвещеника Йоаким, който вероятно е заемал длъжността си през втората половина на царуването на Дарий I, докато този от гл. 10 датира от царуването на Артаксеркс I.

СПИСЪЦИТЕ С ИМЕНА НА СВЕЩЕНИЦИ ОТ НЕЕМИЯ 10 И 12			
Неем. 10:2-8	Неем. 12:1-7	Неем. 12:12-21	
8	Време на Зерубавел	Времето на Йоаким (ок. 490 г. пр.н.е.)	
Време на Неемия			
(ок. 444 г. пр.н.е.)	(ок. 536 г. пр.н.е.)		
Свещеници	Ръководители на	Свещенически домове	Глави на свещенически домове

Подписване на	Свещенически домове		
Завет			
1. Серая	1. Серая*	1. Мерая	
2. Азария	2. Йеремиа* 3. Ездра*	2. Анания	
3. Йеремиа	Ездра*	3. Мешулам	
4. Пашур	4. Амария*	4. Йоханан	
5. Амария	5. Малух*	5. Джонатан	
6. Малхия	6. Хатуш*		
7. Хатуш	7. Шехания* 6. Шевания*	6. Йосиф	
8. Шевания	8. Рехум* 7. Харим*	7. Адна	
9. Malluch	9. Meremoth* 8. Meraioth* 10. Harim 10. Iddo 9. Iddo	8. Хелкай	
11. Меремот	11. Джинето*	10. Гинетон*	
12. Авдия	12. Авия*	11. Авия*	
13. Даниел	13. Маями*	12. Миниамин*	
14. Гинетон	14. Маадия*	13. Моадия*	
15. Барух	15. Билга* 16. Семая* 15. Семая*	14. Билга*	
16. Мешулам		13. Шамуа	
17. Авия	17. Йоиарив 18. Джедая	16. Йоиарив	
18. Миджамин		17. Йедая	
19. Маазия	19. Салу	18. Салай	
20. Билгай	20. Амок	19. Амок	
21. Семая	21. Хелкия	20. Хелкия	
	22. Йедая	21. Йедая	
		20. Натанаил	

Това, че е имало 21 или 22 свещенически глави в три различни периода на еврейството след изгнанието, изглежда показва, че свещениците са били разделени между 21 или 22 ордена или класа, както тези от времето на Давид са били през 24 (1 Лет. 24). Защо първоначалният брой на редовете не е бил възстановен веднага след изгнанието, е неизвестно. По времето на Христос пълният брой от 24 свещенически реда е бил служебно длъжност, според Йосиф Флавий (Древности vii. 14, 7), който твърди доста неточно, че разделението на Давид на редове е продължило до неговото време.

Разликата между имената в списъците от глави 10 и 12 може да се обясни с това, че имената на онези, които са сключили завета (гл. 10), не са имена нито на ордени, нито на домове, а на глави на домове, живеещи по времето на Ездра и Неемия. Някои от тях се сравняват с имената на ордените и домовете, докато останалите са различни. Фактът, че някои имена са еднакви, обаче не доказва, че индивидите са принадлежали към дома, чието име са носили. Приликите между имената в двата списъка са случайни. Според гл. 12:13, 16 е имало двама мъже на име Мешулам, единият глава на дома на Ездра, а другият на дома на Гинетон. Фактът, че са налице само 21 дома.

споменато в списъците на гл. 10 и 12:12–21, вероятно се дължи на грешка на преписвач.

Предположението, направено от някои коментатори, че един свещенически род е изчезнал или е бил по друг начин дисквалифициран между времето на Кир и Дарий I, изглежда крайно неправдоподобно.

8. Левитите. От споменатите тук, всички освен Матания са подписали завета от гл.

10 (виж гл. 10:9–13). Шеревия и Исус (синът на Кадмиил) отново са посочени като глави на левитските отделения в гл. 12:24. Името Юда не се появява в никой друг списък с левити в книгите на Ездра и Неемия и е възможно да замества името на Одия (гл. 10:10). Матания вероятно е същият като Матания от гл. 11:17, който е ръководил първата хорова група.

9. Бакбукия. Другият певец, споменат в гл. 11:17. Появява се името Уни никъде другаде в записите от това време.

Срещу тях. Двата хора (виж гл. 11:17) изглежда са били разположени така, че да стоят един срещу друг, докато пеят.

Часовници. За предпочитане „услуга[и]“ (RSV).

10. Исус. Вижте върху Ездра 2:2. Стихове 10, 11 представят родословието на първосвещениците от времето на Зоровавел до времето на съставянето на книгата Неемия. Родословието вероятно е вмъкнато тук като свързващо звено между списъците на левитите, за да обясни твърденията относно датите на тяхното съставяне, дати, посочени от имената на съответните първосвещеници. Списъкът от стихове 1–9 е от времето на Исус, този от стихове 12–21 – от този на Йоаким.

Йоаким. Споменава се само тук и в стихове 12, 26. Тъй като е бил първосвещеник между Исус, който все още е живял при Дарий I (Ездра 5:2), и Елиасив, първосвещеникът по времето на Неемия (Неемия 3:1; 13:4; и т.н.), Йоаким изглежда е служил като първосвещеник през последната част от царуването на Дарий I и при Ксеркс, може би чак до ранните години на Артаксеркс I.

Елиасив. Служещият първосвещеник по времето на Неемия (виж гл. 3:1).

Йоиада. Първосвещеник между мандата на Неемия като управител и 410 г. пр.н.е., когато Йоханан е засвидетелстван като първосвещеник (виж стр. 80, 372).

11. Йонатан. Или алтернативно име на Йоханан (виж стихове 22, 23), или резултат от грешка на преписвач. Йоханан е потвърден от папирусите от Елефантин като първосвещеник през 410 г. пр.н.е. (виж стр. 80, 372), вероятно също през 407 г., когато са били написани папирусите, съдържащи името му.

Йосиф Флавий, който говори за него като за Яней (Йоан), казва, че той е убил собствения си брат, Исус (Иешуа или Исус Навин), в Храма, когато Исус се е опитал да му отнеме върховното свещенство чрез влиянието на персите. Това от своя страна е дало възможност на Багоас, генералът на Артаксеркс II (Мнемон), да предприеме сурови мерки срещу евреите (Древности xi. 7. 1). Тази информация може да е вярна, тъй като папирусите от Елефантин дават името на персийския управител по времето на Йоханан като Бигвай, персийският еквивалент на гръцкия Багоас или Багосес.

Ядуа. Вижте стр. 372. Освен ако този списък не пропуска едно или две поколения (вижте стих 1), Ядуа от времето на Александър, споменат от Йосиф Флавий (Древности xi. 8. 4, 5), вероятно е бил друг човек, вероятно син или внук на този Джадуа.

12. Свещеници. За стихове 12–21 вижте стих 1.

22. Елиасив. За споменатите тук първосвещеници вижте стихове 10, 11.

Дарий Персиецът. „Царството на Дарий“ изглежда е крайната точка в различните списъци на църковни служители на автора. Дарий от този стих е или Дарий II

(424/23–405/04 пр.н.е.) или Дарий III, последният персийски монарх (336–331 пр.н.е.), който е победен от Александър Велики. Повечето коментатори отъждествяват „Дарий Персиецът“ с Дарий III, въз основа на това, че Ядуа на Йосиф Флавий („Древности“ xi 8, 4, 5) е Ядуа от Неемия 12:11 и 22. Но далеч не е сигурно, че Ядуа на Йосиф Флавий трябва да се отъждестви с Ядуа от Неемия 12:11 (виж стр. 372). Много по-вероятно е „Дарий Персиецът“ да е Дарий II. Че този термин не е доказателство за късно авторство на книгата Неемия, както понякога се твърди, е видно от използването на същия термин от Херодот (ii, 110, 158).

23. Книгата на летописите. Документът, в който първоначално е бил включен списъкът на левитите. Тази книга е била ежедневен запис на събития от национално значение и е била продължение на по-ранните анали на царството.

24. Началник на левитите. Имената Хашавия, Шеревия, Исус и Кадмиил се срещат често като тези на главите на левитските ордени, първите двама в Ездра 8:18, 19 и Неемия 10:11, 12, последните две в Ездра 2:40 и Неемия 10:9; 12:8.

Синът на. евр. бен. Това вероятно би трябвало да се чете като Бинуй, Бинуй от стих 8 (виж Ездра 8:33; Неемия 3:24; 10:9). Ездра 2:40 и 10:9 (вж. Неемия 12:8) сякаш правят невъзможно Исус да е бил „син на“ Кадмиил.

Заповедта на Давид. Сравнете 1 Лет. 15:16; 23:5; 25:3.

Божий човек. Тази титла не се прилага често за Давид, но се среща отново в Неем. 12:36, а също и във 2 Лет. 8:14. Летописи вероятно са написани от същия автор като Ездра и Неемия (вижте Въведение към Летописи).

Отделение срещу отделение. Този израз се използва за пазачите на портите в 1 Лет. 26:16. Тук се използва, за да опише позицията на певческите групи в божественото поклонение, вероятно означавайки, че групите са били разположени една срещу друга и са пеели отзивчиво.

25. Матания и Бакбукия, Авдий. Споменават се Матания и Бакбукия в гл. 11:17 като водачи на два хора. С тях беше Авда (вариант на изписване на Авдия). Очевидната трудност да бъдат изброени тук сред „вратарите“ изчезва, когато се счита, че трите имена ясно принадлежат към стих 24 (вижте на стих 24).

Мешулам, Талмон, Акуб. Началници на вратарите. Последните две имена се срещат като такива както в Ездра 2:42 и Неемия 11:19, и дори в 1 Летописи 9:17. Съответно, това са били древните имена на домовете на левитските вратари.

Прагове. По-точно „съкровищници“, както в полето на KJV, или „складове“ (RSV). „Носачите“ са били храмовата полиция и следователно са охранявали складовете и съкровищницата на Храма. Възможно е те да са били в непосредствена близост до портите, както смятат някои коментатори.

26. Това беше в онези дни. В стих 26 двата списъка в стихове 12–21 и 24, 25 са заключено.

27. Посвещението. Събитията, записани в стихове 27–43, трябва да са се случили скоро след завършването на стената, а не много години по-късно, както някои предполагат. Съответно, този документ, както и други в Неемия, не е даден в хронологичен ред.

Това е първото описание в Библията на освещаването на градска стена. Дали някога в Израел се е провеждала подобна церемония, не е известно. Къщите са били освещавани (Второзаконие 20:5), както и Храмът (3 Царе 8; Ездра 6:16). Същото може да е било вярно и за градска стена и обществени сгради. Когато първосвещеникът и неговите

Когато помощник-свещениците бяха завършили строежа на своята част от стената, те веднага я „осветиха“ (Неемия 3:1), вероятно с церемония, и по този начин може би са вдъхновили Неемия да планира подходяща церемония по освещаване на цялата стена след нейното завършване. Такъв акт постави целия кръг на стената под божествена защита, в знак на признание за факта, че стените са безполезни, освен ако самият Бог не ги защити (вижте Захария 2:5).

Псалтири. Евр. nebalim, вид арфа. Вероятно е била преносима и е имала резонатор в горната част, подобно на арфите, изобразени на асирийски релефи (виж стр. 32). Това е в съответствие с обяснението на думата nebel, дадено от Йероним. Египетските арфи са били много по-големи и са имали резонатор в долната част на инструмента (виж стр. 33).

Арфи. Евр. киннорот. Кинор е бил лира, а не арфа.

28. Нетофати. Нетофа е идентифицирана с местността Хирбет Бед Фалух, около 3 1/2 мили (5,6 км) югоизточно от Витлеем.

29. Къщата на Гилгал. Евр. Бет-Агилгал, град, обикновено идентифициран с Гилгал от Исус Навин 15:7, приблизително по средата между Йерихон и Йордан (вижте върху Исус Навин 15:7).

Гева и Азмавет. Вижте Ездра 2:26, 24. Всички градове, споменати в Неемия 12:28 и 29 са били разположени близо до Йерусалим и певците, които са ги построили, съответно са били удобно разположени за посещение на службите в Храма.

30. Пречистени. Вижте Ездра 6:20 за пречистването на свещениците и левитите. Неодушевените неща също можеха да бъдат законно осквернени (Лев. 14:34–53; Втор. 23:14). В случай че стената или портите станат церемониално нечисти, те трябваше да преминат през законно пречистване преди церемонията по освещаване.

31. Две големи групи. Неемия заповядал на всички водачи на нацията, както светски, така и църковни, да се качат на стената. Там той ги разделил на две групи, всяка съставена от духовенство и миряни, и поставил едната от тях под ръководството на Ездра (ст. 36) и сам поел командването на другата (ст. 38). Изглежда, че сборният пункт е бил Портата на Долината – между Портата на Бунището и Кулата на Пещите – защото дружината на Ездра марширува към Бунната порта, първият споменат ориентир, докато групата на Неемия първо преминава Кулата на пещите (ст. 31 и 38). Относно възможното местоположение на Долинната порта вижте гл. 2:13. Дружината на Ездра се придвижва към югоизточния ъгъл на Йерусалим и след като преминава през Бунната порта и Портата на извора, се придвижва по върха на източната стена, преминавайки през Водната порта. Дружината на Неемия продължава на север и последователно преминава през Кулата на пещите, Широката стена, Портата на Ефрем, Старата порта, Рибната порта, кулите Ананеил и Меа, както и Овчата и Затворническата порта. Между Затворническата порта и Водната порта двете дружини очевидно се срещат и оттам влизат в Храма. Относно топографията на стената и портите вижте гл. 2:13–15; 3:1–32, както и Допълнителната бележка към гл. 3.

32. Осия. Вероятно Осия от гл. 10:23, който е запечатал завета.

Половината от князете. Другата половина бяха с Неемия (ст. 40).

33. И Азария, Ездра и Мешулам. Вероятно представители само на две свещенически семейства. „И“-то пред Азария трябва да се преведе „дори“ или „а именно“, а целият стих да се преведе като „А именно Азария, който е Ездра, и Мешулам“ (виж гл. 10:2, 7).

Този Ездра трябва да се различава от Ездра, водачът на групата, споменат в гл. 12:36.

34. Юда и Вениамин. Изглежда се има предвид известно число миряни, принадлежащи към тези племена.

Семая и Йеремиа. Представители на още две свещенически семейства (виж гл. 10:2, 8; 12:1, 6).

35. С тръби. Всяко шествие беше придружено от група свещеници, които свиреха тръбите (ст. 41), като водачът на дружината на Ездра е Захария, потомък на Асаф. С него са осем тръбачи, изброени в стих 36.

36. Музикални инструменти. Виж Неем. 12:27; срв. 2 Лет. 29:26; 1 Лет. 15:16; 23:5; Ездра 3:10.

Ездра, писарят. Ездра бил водач на цялата група. Той се завърнал от Вавилон 13 години преди Неемия (Ездра 7; Неемия 2:1) и е изобразен и като духовен водач на народа по време на церемониите на 7-ия месец (Неемия 8:1-15).

37. Портата на извора. Вижте гл. 2:14.

Което беше. Въмъкването на тези думи, които не са на еврейски, създава впечатлението, че Портата на извора е била „срещу тях“. Според еврейския текст „стълбите“ са били „срещу тях“. Когато процесията стигнала до Портата на извора, тя се изкачила към Давидовия град по споменатите тук стъпала, отново се изкачила по стената и следвала пътя си до Водната порта (виж гл. 3:26), която гледала към долината Кедрон. Някъде над Водната порта групата на Ездра срещнала тази на Неемия. Заедно те влезли в дворовете на Храма.

38. Другата група. Тази група беше водена от Неемия. Тръгвайки от Портата на Долината (виж ст. 31), тази група първо тръгна на север покрай Кулата на пещите (виж гл. 3:11) и Широка стена (виж гл. 3:8).

39. Ефремовата порта. Тази порта, която трябва да се е намирала между Широка стена и Старата порта, не се споменава в описанието на строежа на стената в гл. 3. Или не е имала нужда от ремонт, или частта от списъка, в която се споменава, е изгубена от текста. От Ефремовата порта шествието продължавало по върха на стената и „над“ или над портите – Старата порта (виж гл. 3:6), Рибната порта (гл. 3:3), кулите Ананеил и Меа, и Овчата порта (гл. 3:1).

Затворническата порта. Казаното за Ефремовата порта важи и за тази порта. Сигурно е била разположена в северната част на източната стена, южно от Овчата порта. Минавайки през тази порта, групата на Неемия сигурно е влязла в района на Храма, както показва стих 40, вероятно през портата Мифкад (виж на гл. 3:31).

40. Половината от владетелите. Сравнете стих 32.

41. Свещениците. Седемте свещенически тръбачи съответстват на осемте в групата на Ездра (вижте на стих 36).

42. Маасия. Ролята на Маасия и седемте мъже, споменати тук, не е ясна.

43. Големи жертвоприношения. От времето на Давид е станало обичайно да се принасят многобройни жертви при освещаването на важни сгради (виж 1 Царе 8:5; Ездра 6:17; срв. 2 Царе 6:17; 24:25). Така Неемия следвал установен обичай.

Съпругите. Еврейските жени не се споменават често в Библията като участващи в публични празненства. Единственият друг случай, в който е записано, че жени са участвали в общо празненство, е бил при Червено море, под ръководството на Мириам (Исх. 15:20).

Чува се дори отдалеч. Виж Ездра 3:13; вж. 1 Царе 1:40; 4 Царе 11:13.

44. Някои назначиха. С оглед на факта, че народът беше обещал да бъде верен в давайки своите десетъци и приноси (гл. 10:32–37), вече била предвидена разпоредба за администриране на очакваните приходи от Храма. Тъй като десетъците и приносите се плащали в продукти – зърно, вино, масло и др. (виж гл. 13:5) – били необходими просторни складови помещения, за които да се грижат мъже.

Юда се радваше. Имаше дух на хармония между миряните и духовенството и всички дадоха своя принос с готовност.

45. И двамата певци. Еврейският текст гласи: „И те [левитите] изпълниха служба на своя Бог и служба за очистване, както правеха певците и вратарите, според заповедта на Давид и сина му Соломон“ (RSV). За тази заповед на Давид и Соломон сравни 2 Лет. 8:14.

46. Дните на Давид и Асаф. Стих 46 обяснява израза „според заповедта на Давид“ от стих 45. Музикалната служба, казва Неемия, заедно с подредбата на персонала и използваните песни, произхожда от времето на Давид и неговия главен певец Асаф.

47. Целият Израел. Израел изпълняваше задълженията си към храмовата служба в дните на Зоровавел и Неемия, като плащат десетъците си и други задължения, както се изисква от закона (вижте върху Неемия 10:32–37 и Числа 18:29).

ГЛАВА 13

1 При прочитането на закона се прави отделяне от смесеното множество. 4 Неемия, при завръщането си, нарежда да се очистят стаите. 10 Той реформира службите в Божия дом. 15 Нарушаването на съботата, 23 и браковете с чужди жени.

1. В онзи ден. Тази фраза вероятно е еквивалентна на „около това време“. Според стих 6, събитията в гл. 13 са се случили по време на втория мандат на губернаторството на Неемия след период на отсъствие от Юдея.

Те четеха. Не е ясно дали това тълкуване на закона е било предписаното от закона във връзка с Празника на шатрите (Второзаконие 31:10–13; виж върху Неемия 8:1, 8, 18), или дали Неемия го е наредил заради условията, които е открил в Юдея, условия, които спешно се нуждаят от корекция.

В него беше намерено написано. Съдържанието на тази заповед, намираща се във Втор. 23:3–5, е дадено изцяло, макар и леко съкратено.

2. Бог обърна проклятието. За Валаам виж Числа 22 до 24. Че проклятията му бяха обърнати в благословения е записано в Числа 24:10.

3. Смесеното множество. Евр. 'ереб. Тази дума е използвана в Изх. 12:38 за „смесеното „множество“ от египтяни, които се присъединили към израилтяните. Тук се прилага за неевреи от различни националности, живеещи сред израилтяните. Възможно е да е имало процедура, подобна на тази, извършена по-рано при Ездра (Ездра 10:10–19). Тъй като това действие е споменато отново в стих 30 и е било отправено строго порицание за езическите бракове (стихове 25–27), процесът може да не е бил лесен. Справянето с дела, които хората считат за своя лична работа, често поражда неприятни чувства.

⁴

Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Неемия 6:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

4. Беше съюзник на Товия. Елиасив беше първосвещеник (виж гл. 3:1; 12:10, 22; 13:28); Товия беше амонският враг на Неемия, който се опита да попречи на строежа на стената по време на първото управление на Неемия (гл. 2:10, 19; и др.). Съюзът обикновено се тълкува като отнасящ се до връзка, установена чрез брак.

5. Голяма стая. Като първосвещеник Елиасив отговарял за целия район на Храма и по време на отсъствието на Неемия, той отредил една от най-добрите стаи в Храма на Товия, който очевидно я използвал като място за пребиваване (ст. 8). По време на управлението на Неемия Товия поддържал кореспонденция с водачите в Йерусалим, но не можел да влезе в града. Сега, когато управителят отсъствал, той не само успял да влезе в града, но и действително се установил в Храма. Подобно оскверняване било нечувано, още повече, че тази конкретна стая или „стая“ била отделена за приношенията и даровете на хората.

6. През цялото това време. Буквално „И през цялото това време“, тоест, делата на Елиасив и Товия.

Тридесетата и втора година. Вижте гл. 5:14.

Цар на Вавилон. Тази титла е била носена от Кир, Камбиз, Дарий I и Ксеркс през ранните години на неговото царуване. Тя е била официално премахната от последния след двата бунта, случили се по време на неговото царуване. Неемия вероятно използва титлата, с която толкова дълго е бил свикнал да нарича царя на Персия.

След определени дни. Буквално „в края на дните“, обозначаващо определен интервал от време (вижте върху Бит. 4:3). Гледната точка на някои коментатори, че това означава година, е без доказателства. Престоят на Неемия в двора на Персия сигурно е продължил повече от година, защото изглежда малко вероятно толкова много незаконни действия от страна на еврейската общност, каквито Неемия открива при завръщането си, да са могли да се случат за толкова кратко време.

Оставете. Само от този пасаж знаем за двата мандата на Неемия като управител. Първият му мандат е бил 12 години (гл. 5:14), но не се дава никаква информация за продължителността на втория му мандат. Той трябва да е приключил преди 407 г. пр.н.е., когато, както знаем от писмо от Елефантина, управител на Юдея е бил Бигвай (вижте гл. 12:11).

7. В дворовете. Саята, която Елиасив предостави на разположение на Товия, не беше в главния сградата на Храма, а в една от съседни на нея сгради, в свещените райони на Храма. Това несъмнено е направило оскверняването по-малко крещящо, отколкото би било иначе, но далеч не е оправдавало деянието.

8. Домакински вещи. Изглежда, че Товия е използвал саята като жилище, когато е посещавал Йерусалим от време на време.

9. Почисти стаите. Преди това е спомената само една „стая“ като използвана от Товия (ст. 5, 7, 8), но множественото число тук изглежда показва, че освен голямата стая или зала от стих 5 са били използвани и други. Тези други „стаи“ може да са били по-малки и вероятно са били използвани от Товия за членовете на неговото домакинство или свитата му. Тези стаи са били замърсени от превръщането им в светски помещения и е било необходимо церемониално почистване. Това може да се извърши по различни начини, макар че обикновено чрез символичния ритуал с кръв или вода (виж Лев. 12; 14:4–32; 17:15, 16; и др.).

10. Разбрах. Това, което Неемия видя, беше, че левитите отсъстваха и че службата в храма беше пренебрегната. След като разпита, той установи причината за отсъствието им – Десятъкът не беше плащан. Тъй като левитите живееха от десетъка и първите плодове, а те бяха задържани, те трябваше да изкарват прехраната си от полетата около градовете и селата, където живееха.

11. Тогава аз твърдах. Докато вината за оскверняването на Храма лежеше особено върху При жреческото съсловие отговорността за удържането на десетъка се е дължала главно на владетелите и благородниците. Като водачи те очевидно са дали лош пример на народа и са били особено виновни за плачевните условия, които Неемия е заварил при завръщането си в Йерусалим.

13. Назначих ковчежници. Отново десетъците започнаха да постъпват в съкровищницата на Храма. (ст. 12) за подкрепа на служението. Проблемът, пред който се изправил Неемия, бил да осигури справедливо разпределение, така че всеки да получи своя справедлив дял и никой да не бъде пренебрегнат (вижте Деяния 6:1–5).

Шелемия. От четиримата ковчежници един беше свещеник, един левит, един секретар и единият беше мирянин с висок ранг. По този начин бяха представени основните класи от населението. Споменатите лица не могат да бъдат идентифицирани, въпреки че няколко от имената се срещат и на други места в Неемия. Селемия се споменава в Ездра 10:39, 41; Неемия 3:30, но вероятно никой от тях не е споменатият тук Селемия. Федаия може да е бил човекът, споменат в гл. 8:4, който е обяснил закона с Ездра. Ханан е било често срещано име (виж Неемия 8:7; Неемия 10:10, 22), но лицето, посочено тук, изглежда не се споменава никъде другаде. Трима Садоки са изброени в Неемия (гл. 3:4, 29; 10:21), но не е сигурно дали някой от тях може да бъде идентифициран с този „писар“.

Писарят. Евр. софер, „писател“ или „секретар“.

14. Спомни си за мен. Подобни молби на Неемия са записани в гл. 5:19; 13:31 и др.

Офиси. По-скоро „наблюдения“, както е в полето, или „услуга“ (RSV).

15. В онези дни. Неопределено времево обозначение, както в гл. 12:44; 13:1. Вероятно сочи към време, което е станало малко по-късно от току-що описаните събития. Неемия може да е направил обиколка на страната, за да се опита да наблюдава как се спазва съботата.

Свидетелствах срещу тях. Стъпкването на гроздето в пресата за вино беше първата стъпка в производството на вино и следователно е грубо нарушение на четвъртата заповед. Същото важеше и за онези, които превозваха селскостопанска продукция до столицата за продажба. Някои коментатори смятат, че транспортирането на зърно е било необходимост, за да може то да бъде в града достатъчно рано за пазара на следващия ден. Но законът не е предвиждал подобна дейност. Че е имало действителна продажба в събота, е съобщено в стих 16. Следователно последното изречение на стих 15 трябва да се разбира като означаващо, че Неемия ги е предупредил в деня, а именно съботата, в който те са транспортирали стоките до Йерусалим и всъщност са ги продавали.

16. Тирчани. Законът не забранявал на чужденци да живеят в Йерусалим и Неемия не възразява срещу тирците като жители на града.

Което носело риба. Рибата винаги е била любима храна на израильтяните (Лев. 11:9; Чис. 11:5; Втор. 14:9; Ис. 19:10; Мат. 15:34; Лука 24:42; и др.). Рибата идвала главно от Галилейското езеро и Средиземно море.

17. Аз твърдах. Както по въпроса за десетъците, така и по въпроса за съботата, благородниците изглежда са били виновни, или защото не са направили опити да спрат тази търговия, или защото самите са се занимавали с нея.

18. Не са ли го правили и бащите ви? Оскверняването на съботата е сред греховете, най-силно осъждани от Еремия (гл. 17:21–27) и Езекиил (гл. 20:13; 22:8, 26; 23:38).

Според Амос (гл. 8:5) съботата е била спазвана повече буквално, отколкото духом. Неемия също напомня на евреите, че големите катастрофи при Навуходоносор

са дошли в резултат на нарушаването на четвъртата заповед от техните предци, както е предсказал Еремия (гл. 17:27), пророчество, което Неемия може би е имал предвид.

19. Започна да се стъмва. Евр. салал, „става сенчест“. От сътворението насам библейският ден започва при залез слънце (виж Бит. 1:5). Специалните празници са били пазени „от вечер до вечер“ (Лев. 23:32), както и седмичната събота (виж Марк 1:32). Затова Неемия постановил, че портите на града трябва да бъдат затворени известно време преди действителното начало на съботата. По този начин той възнамерявал да защити „крайните“ части от свещените часове на Божията свята събота. Оскверняване на духа на съботата е да се продължава със светски занимания до последния позволен момент.

Някои от моите слуги. Вижте гл. 4:16; 5:16.

Без тежест. Вероятно е било позволено на хората да идват и да си отиват по законни неделни поръчки, но е имало охрана, която да предотвратява превоза на стоки в събота.

20. Пренощуваха извън Йерусалим. Пристигнаха в събота и намериха портите затворени, Търговците чакали отвън и вероятно там продължили търговията, която иначе биха продължили в града. Затварянето на портите следователно довело просто до преместване на търговията от пазарното място вътре в града към външната страна на портата. Тази практика се прилагала в продължение на две съботи. Тогава Неемия забелязал това и я спрял, като заплашил да арестува търговците, които отново бъдат намерени близо до града със стоките си в събота (ст. 21).

22. Да пази портите. Назначаването на неговите собствени слуги да пази портите (ст. 19) в събота вероятно е било временно, докато по-постоянната задача е била поверена на онези левити, които Неемия наскоро е върнал в града (ст. 11). Това задължение им е било поверено, когато портите са били поставени за първи път (гл. 7:1), но е било пренебрегнато, когато левитите, лишени от финансова подкрепа, са изоставили задълженията си в Йерусалим, за да се прехранват от земята. След като известно време са се занимавали със светска работа, левитите е трябвало да се очистят, преди отново да се посветят на светите си задължения.

Спомни си за мен. Вижте стихове 14, 31.

23. В онези дни. Сравнете със стих 15. Тук Неемия описва подробно какво е имал направено по въпроса за смесените бракове, както е записано в стихове 1–3. При завръщането си в Йерусалим, зоркото му око забелязва, че много евреи отново са паднали в същия грях, с който Ездра е трябвало да се справи при пристигането си в Йерусалим през 457 г. пр.н.е. (Ездра 9 и 10) и който е бил специално споменат в завета, сключен скоро след началото на първия му мандат като управител (Неемия 9:38; 10:1, 30). Докато Неемия е останал в Юдея, вероятно не е имало сериозно нарушение на завета, но веднага щом е напуснал Юдея, чужденки очевидно отново са били взети в семействата на евреите.

Съпруги на Азот. Филистимски съпруги от раса, винаги враждебна към Израел, и местни жители на... град, който наскоро беше съюзен със заклетите врагове на Неемия (гл. 4:7).

Амон и Моав. Сравнете Ездра 9:1 и Неемия 13:1.

24. Децата им. Ако браковете са били сключени след заминаването на Неемия и той открил, че от тези съюзи са родени деца, които са способни да говорят, сигурно е отсъствал от Йерусалим няколко години.

Половината в речта на Азот. Някои тълкуватели смятат, че децата са говорили жаргон, наполовина иврит и наполовина чужд език. По-вероятно е думата „половината“ да се отнася до децата, родени от тези чужденки, които в много случаи може да са били втори съпруги. По този начин в някои семейства половината от децата не биха говорили правилно иврит. „The

„речта на Азот“ може да не е била оригиналният филистимски език, а арамейски, който днес е широко разпространен в цялата Персийска империя. Неемия, който като персийски чиновник със сигурност е знаел арамейски, вероятно не е бил против да знае този език, но е бил възмутен, когато е установил, че някои от младежите не са в състояние да говорят правилно иврит. Моавският и амонският език са били диалекти, тясно свързани с еврейския, но разликата въпреки това е била забележима и Неемия е бил разстроен, когато е установил, че тези чужди диалекти се налагат в Юдея.

25. Прокле ги. Сериозността на случаите и опасната тенденция, която те представени, тежаха тежко върху Неемия и го накараха да предприеме описаните тук действия.

Скубаха им косите. Езра си беше скубал косата и брадата в знак на пълна страдание (Ездра 9:3). Скубането на косата на някой друг изглежда е било призната форма на наказание (Исая 50:6). Загубата на брадата сама по себе си се е смятала за голям позор (2 Царе 10:4).

26. Не беше ли Соломон? Примерът е бил по-склонен от всеки друг да развълнува евреите. Това, което авторът на 1 Царе 11:3 евфемистично е нарекъл отклоняване на сърцето, Неемия директно и открито нарича „грехове“.

Няма цар като него. Сравнете 1 Царе 3:12, 13; 2 Лет. 1:12.

Възлюбен от своя Бог. Алюзия към 2 Царе 12:24.

Бог го направи цар. Вижте 1 Царе 4:1.

27. Да слушаме ли тогава? С този въпрос Неемия казва на прегрешителите, че той и хората с подобни чувства нито биха възприели практиката, която тези мъже препоръчват, нито биха им позволили да го направят. Примерът на Соломон беше достатъчно предупреждение за резултатите от подобен курс на действие.

28. Синовете на Йодая. Нарушителят едва ли би могъл да бъде Йоханан или Йонатан (гл. 12:10, 11), наследникът на Йодая, а трябва да е бил друг син, чието име не е посочено. Елиасив, първосвещеникът, по това време сигурно е бил възрастен човек, за да има внук, достатъчно възрастен за брак. Фактът, че член на първосвещеническото семейство е сключил такъв съюз със заклетия враг на Неемия, е бил изключително досаден и унизителен за Неемия.

Санавалат. Вижте гл. 2:10. Относно презрените връзки на Елиасив с другия враг на Неемия, Товия, вижте гл. 13:4-9.

Прогоних го от мен. Това вероятно означава, че Неемия е принудил нарушителя да напусне страната и да стане изгнаник. Можем да предположим, че е отказал да се отрече от чуждестранната си съпруга и е предпочел да се укрие при Санавалат в Самария.

29. Оскверни свещенството. Неемия смятал такъв брак на член от семейството на първосвещеника за оскверняване на свещенството, тъй като по принцип се противопоставял на светостта на свещеническия сан (виж Лев. 21:7, 14).

Заветът на свещенството. Не заветът на вечното свещенство, който Бог беше дал на Финеес (Числа 25:13), а заветът, който Бог беше сключил с племето на Леви и с Аарон и неговите потомци (Изход 28:1). Този завет изискваше свещениците да бъдат „свети на своя Бог“ (Левит 21:6, 8), който ги беше избрал да бъдат служители на Неговото светилище и настойници на Неговата благодат.

С изгонването на зетя на Санавалат от Йерусалим може да е свързано построяването на разколническия храм на самаряните на планината Гаризим. Йосиф Флавий разказва (Древности xi. 7. 2), че Манасия, брат на първосвещеника Ядуа, се оженил за Никасо,

дъщеря на сатрапа Санавалат, кутит. Когато поради тази причина еврейските власти го изключили от свещеничеството, той основал храма и богослужението на планината Гаризим с помощта на своя тъст. Много други свещеници, вероятно, се обединили с него. Йосиф Флавий обаче поставя историята във времето на Александър, около век след Неемия. Напълно е възможно самата история да е вярна и Йосиф Флавий просто да е допуснал грешка във времето. Знаем, че той поставя Санавалат 100 години по-късно (виж стр. 373). Това, че Йосиф Флавий нарича разколническия водач брат на Ядуа, следователно внук на Йодая, докато Библията го нарича син на Йодая, може лесно да се обясни, като се предположи или че Йосиф Флавий е допуснал грешка, или че, както толкова често в Библията, „един от синовете на Йодая“ (ст. 28) означава „един от внуците на Йодая“.

30. Така ги очистих. Това се отнася до мерките, описани в стихове 1–3 и 23–29.

Назначил е свещениците. Тоест, възложил е задължения на различните свещеници и левити (вж. гл. 10:38, 39; 12:44–46; 13:13).

31. Дарението на дървата. Назначени са лица, които да наблюдават събирането на дървата. принос (гл. 10:34) и на първите плодове (гл. 10:35–37).

„Спомни си за мен“. Неемия завършва книгата си с израз, характерен за неговата личност (виж гл. 5:19; 13:14, 22, 29). Една от основните характеристики на живота и делото на Неемия е неговото постоянно и интимно общение с Източника на всяка сила и мъдрост. Молитвите му са тайната на неговия успех (виж гл. 1:4–11; 2:4; 4:4, 5, 9; 5:19; 6:9, 14; 13:14, 22, 29).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–31РК 669–678

4–7РК 669

8–13РК 670

14 ГК 481

15–19РК 671

18 РК 182

19 РК 667

20, 21 РК 672

22–25, 27РК 673

28, 29 РК 674

⁵

⁵ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Не 13:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.